KARYS

1970
BALANDIS - APRIL
Nr. 4

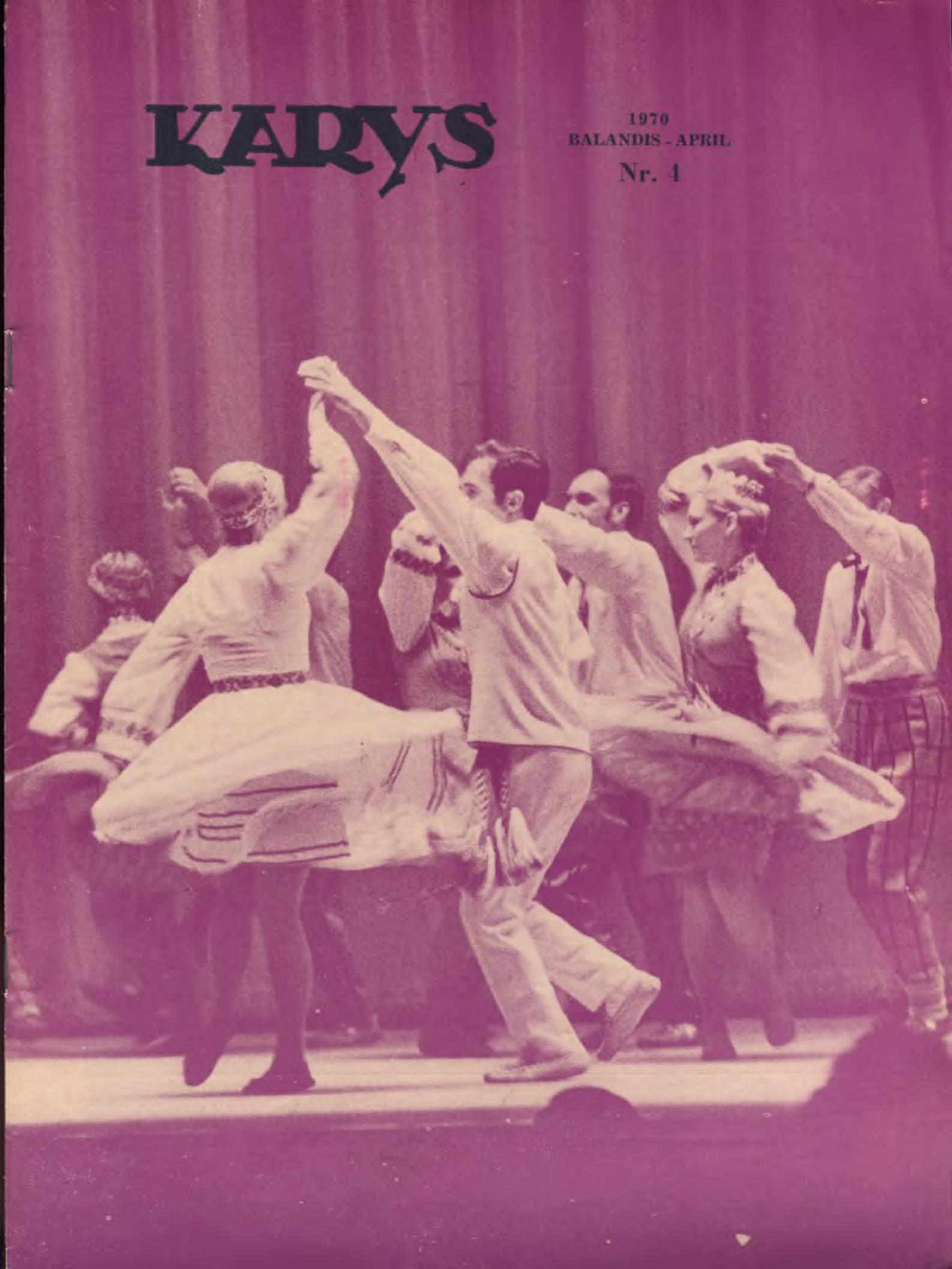

KARYS

1970
Nr. 4 (1461)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

K. KODATIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

V. Maželis — "Grandinėlės" koncertas New Yorke ..... (viršelis)
P. Dirkis — Karių nuotaikos prieš 50 metų 97
A. Budreckis — Daškevičius—Lietuvis Kazokas 99
O. Žadvydas — Šarvuočių Rinktinė 101
J. Papečkys — Geležinkelių Kuopa 105
P. Būtėnas — Koregavimas 110
J. V. Sūduvas — Paotow, R. Kinijos atominis centras 113
Tremties Trimitas 114
Šaulė Tremtyje 117
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 119
Karinės Žinios 124
K r o n i k a 124

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Philadelphia — A. IMPOLĖNAS, Australija — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — M. Ambraziejus, "Gifts International", "Marginiai", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
KENOSHA, WIS. — B. Juška
LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas
NEWARK, N.J. — Kazys Trečiokas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

VENEZUELOJE

Kun. A. Perkumas, SDB — Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523829 5

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1461) BALANDIS - APRIL 1970

KARIŲ NUOTAIKOS PRIEŠ 50 M. KAUNE

POV. DIRKIS
Savanoris-Kūrėjas

Tai buvo laikinoje sostinėje Kaune. Diena buvo šaltoka ir lietinga. Lietuvos žemių gal tik kokie du trečdaliai buvo dar laisvi nuo įvairiaspalvių priešų. Tačiau, laisvoji Lietuva tą dieną džiūgavo ir triumfojo Mat tą dieną, po daugelio nelaisvės metų, galėjo laisvai rinktis, niekeno nevaržomi, josios tikrieji demokratiniai šeimininkai.

Rinkosi seimas, kuris dėl savo pradinės paskirties buvo pavadintas Steigiamuoju. Nežinau ir nebeatmenu ką tuo metu subrendę politikai ir atgimimo tėvai jautė, tačiau jaunimas ir mes,

Kaunas Ąžuolų Kalnas (Čia St. Seimo atidarymui ąžuolai pasodinti).

kariai-savanoriai, kurie dažniausiai būna šalies nuotaikų barometras, tą dieną šventė nepaprastą šventę, pakilia nuotaika, tartum tai būtų jų nuotykingų pasisekimų didelė šventė. Kad ir blogas buvo oras, kad lietutis ir lynojo, Lietuvos jaunimas telkėsi miesto aikštėse, o kariai savo pulkų kiemuose lyg ruošdamiesi nepaprastam žygiui. Dalis jų atsirado Steigiamojo seimo rūmuose stebėtojais, o dalis susibūrę orkestrui grojant ir dainai skambant, Savanorių prospektu nužygiavo Žaliojo kalno link. Žygiavo paskui prikrautą sunkvežimį žaliuojančių ąžuoliukų. Ta proga įvyko ąžuolų sodinimo šventė su tam tikromis apeigomis. Joje dalyvavo, ne tik jaunimas, kariai, moksleiviai, bet ir žymūs mūsų tautos veteranai, iš kurių Vydūnas tarė tokį žodį: "Tie jaunieji ąžuolai simbolizuoja išrinktojo Steigiamojo seimo narius, kad šitas seimas yra Lietuvos pamatas ir tebūnie jis taip tvirtas, kaip tie sodinami jaunieji žaliuojantieji ąžuolėliai."

Grįžus iš ąžuolų sodinimo šventės ir užsukus į Steigiamojo seimo rūmus bei radus ten beposėdžiaujančius, priartėjęs prie manęs, man gerai pažįstamas, kun. Maironis ir sako: "Ar atsimeni, kas tuos rūmus ir jo koridorius prieš 40 metų puošė? Kada mes lankėme šiuose rūmuose berniukų gimnaziją grafo Platovo vardo: *Zdies vospreščiajetsa govorit po litovski!* O, dabar, čia kuriasi augštoji visos Lietuvos mokykla ir tikra lietuviška."

Daugumos mūsų nusipelnusių ir žilstančių veteranų, veikėjų skruostus vilgė linksma ašara.

Čikaga, 1970.4.7 d.

DAŠKEVIČIUS — LIETUVOS KAZOKAS

ALGIRDAS BUDRECKIS

Penkioliktojo amžiaus pabaigoje Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos pietinės sritys dar buvo apytuščios, tarytum kokia dykra. Plačios stepės, krūmynai ir pelkės. Dar prieš Vytauto laikus totoriai tose stepėse ganė savo kirgizinius arkliukus. Vytautui užėmus sritį, totoriai buvo nustumti į Krymą. XV amžiaus eigoje Krymo totoriai atsikratė lietuvių valdžios ir glaudėsi daugiau prie otomanų turkų. Jie dažnai puldinėdavo DLK pietines sritis. Užtat dar Vytauto valdžios laikais atsirado kazokų, laisvųjų kariškių, kurie sergėjo kunigaikštijos pasienį nuo turkų, totorių ir net nuo maskolių. Pirmieji kazokai buvo totoriai, rusinai, ypač ukrainiečiai, o taip pat ir neramūs lietuviai kariai.

Turbūt žymiausias iš tų pirmutinių lietuvių kazokų buvo Daška-Daškevičius, kresnas, mažo ūgio vyras, aristokratiškai augštos kaktos, ilgos ir smailos nosies — kaip visų Daškų giminės bajorų. Jo akys buvo mažos, tviskėjo kaip žarijos. Bendra išvaizda buvo rūsti, kariška. Jo ilga barzda buvo rausvai geltona, tarsi, Perkūno dievaičio ainio. Jis buvo taiklus su kilpine ir su šaudykle. Puikiai valdė kardą ir raitas ir pėsčias būdamas. Gerai vartojo slavų tarmes ir net apvaldė totorių kalbą. Tokiais tai bruožais galima apibūdinti DLK Aleksandro ir Zigmanto II karvedį Eustachą Daškevičių.

Šis lietuvių kilmės kariškis gimė Ukrainoje, Ovruče. Iš tėvo pusės jis galėjo girtis giminyste su Katkevičiais. Jo svainiai buvo bajorai Nemiravičiai. Kadangi Daškevičius išpažino pravoslaviją, tai nevisuomet sutikdavo su Didžiųjų Lietuvos kunigaikščių bei didikų politika. Jis kartais eidavo prieš DLK politiką.

Dar XV amžiaus pabaigoje Eustachas Daškevičius pasižymėjo, kaip gabus taktikas kovose prieš Krymo totorius. Tuo metu Krymo orda darydavo išpuolius prieš Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos pietines sodybas ir tvirtoves. Daškevičiaus lengvai ginkluoti raitininkai totoriams užstodavo kelią ar užklupdavo įsibrovėlius, begrįžtančius Kryman su grobiu.

Kilus karui su Maskva, 1501 m. Daškevičius vadovavo vienam raitelių būriui, kuris dalyvavo nelemtame kunigaikščio Mykolo Iziaslavskio žygyje. 1501 m. lapkričio 14 d. Iziaslavskis pralaimėjo kautynes ties Mstislavu. Daškevičius pateko į maskolių nelaisvę. Netrukus jis savo noru perėjo į Maskvos tarnybą, nes Maskvos didysis kunigaikštis Vosylius III skelbėsi, jog kovojąs prieš Vilnių, kad išvaduotų pravoslavus nuo katalikų. Be to, Vosylius III gerai įvertino Daškevičiaus karinius gabumus. Daškevičius net sutelkė būrelį Lietuvos rusinų Maskvos pusėje. Šitoji žinia pasiekė DLK Aleksandrą, kuris apšaukė Daškevičių išdaviku ir pareikalavo, kad Maskva jį išduotų lietuviams. Maskoliai tai nepadarė, nes jis buvo jiems naudingas propagandai Lietuvos rusinų tarpe.

1508 m. Mykolas Glinskis, buvęs Lietuvos maršalas, ėmė kelti maištą prieš DLK Zigmantą. Jis patraukė savo pusėn rusinų kunigaikščius ir bajorus, dėdamasis rusiškojo pravoslaviškojo elemento Lietuvoje gynėju. Glinskis tikėjosi Lietuvos pravoslavus sukelti prieš lietuvius katalikus. Jisai paprašė Maskvos DK Vosyliaus III pagalbos. Vosylius jam pasiuntė į pagalbą Eustachą Daškevičių su 20,000 kariuomenės. Daškevičius ties Mozyrium susijungė su Glinskio jėgomis ir veikė bendrai su maištininkais.

Tačiau Daškevičiaus vadovaujamai rusų kariuomenei nesisekė. Daškevičius kartu su Glinskiu nepajėgė paimti apsuptosios Minsko pilies. Pagaliau, Lietuvos kariuomenė skaudžiai sumušė maskolius ir Glinskio šalininkus prie Oršos. Maskoliai buvo priversti trauktis atgal. Glinskis ir Daškevičius abudu grįžo į Maskvą. Kadangi Vosylius nebuvo patenkintas Daškevičiaus žygio pravedimu, tai pastarasis, bijodamas Maskvos kerštо, greitai pabėgo į Lietuvą.

Daškevičius sustojo Drucko pilyje pas hetmaną Konstantiną Ostrogiškį. Sakoma, jog Daškevičius Ostrogiškiui buvo padėjęs išsprukti iš Maskvos dar 1507 metais. Matyt, kad šis teigimas turi pagrindo, nes žymusis Lietuvos karvedys Ostrogiškis Daškevičiui išrūpino DLK Zigmanto dovanojimą. Daškevičius vėl buvo priimtas Lietuvos karinėn tarnybon.

1514 m., neseniai į Kijevo vaivadas pakeltas Nemiravičius (Daškevičiaus svainis), atidavė jam Čerkasų seniūniją, o vėliau dar ir Kaniovo seniūniją, Propoisko, bei Čečersko nuomas. Daškevičiaus uždavinys buvo saugoti pietinį ruožą nuo

Zaporožės kazokų stovykla

totorių ir maskolių antpuolių. Čerkasuose būdamas Daškevičius pagarsėjo savo karo žygiais. Kada 1518 m. totoriai puolė Valuinę Daškevičius su Ostrogiškiu juos sumušė.

Jam kartais pavykdavo nukreipti totorius prieš Maskvą. Pavyzdžiui, 1514 ir 1515 metais, kartu su totoriais, Daškevičius puolė Maskvos valdas ir nuteriojo Sieversko žemę. Suprasdamas totorių mentalitetą seniūnas Daškevičius, gavęs Lietuvos valdovo sutikimą, susitarė su totorių chanu Machmetgirieju pulti pačią Maskvą. Jam pavyko įtikinti totorių vadą, jog lietuvių ir totorių bendras priešas esąs kylanti Maskvos valstybė. 1521 m., drauge su Machmetgirieju, Daškevičius suruošė ambicingą karo žygį prieš Maskvą. Daškevičiaus tikslas buvo nukreipti grobuoniškus totorius nuo Ukrainos prieš Lietuvos konkurentą rytuose. O iš savo pusės, Machmetgiriejus norėjo palenkti Maskvą savo valdžiai. Daškevičius nuvedė Machmetgirieją iki Okos, kur jiedu sumušė maskvėnus ir beveik priartėjo prie Kremliaus. Daškevičiaus ir Machmetgiriejaus jėgos nuteriojo rusų kraštą nuo Žemutinio Naugardo ir Voronežo ligi pačios Maskvos vartų. Tačiau Maskva turėjo ginklą prieš kurį ir Daškevičius nepajėgė atsispirti, būtent, auksą. Maskva didelėmis dovanomis ir kyšiais išsipirko nuo totorių antplūdžio. Jo sąjungai su totoriais iširus, Daškevičius grįžo Ukrainon su savo raiteliais. 1522 m. DLK Zigmantas jį vėl siuntė tartis su totoriais, bet iš derybų niekas neišėjo. Jau tais pačiais metais jam reikėjo stoti į kovą prieš totorius. Daškevičius buvo paimtas į nelaisvę.

Jam, gudriam kariui, pavyko po metų pabėgti ir kerštui sutelkti raitininkus. Greit po grįžimo į Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją jis suruošė karo žygį, kurio metu sugriovė totorių tvirtovę Očakove ir nuteriojo Krymą. 1527 m. totorių įsiveržimo metu jis sėkmingai veikė su Ostrogiškiu ir pats vienas sumušė totorius ties Čerkasais ir Kaniovu. Po nesėkmingų derybų 1528 m. Daškevičius vėl nuteriojo totorių kraštą, įvarydamas jiems baimę. 1532 m. totorių chanas Seadet-Giriejus apgulė Daškevičių Čerkasuose, bet per dvi savaites nesugebėjo Daškevičiaus pilies įveikti ir turėjo pasitraukti. Dar prieš mirtį, Daškevičius drauge su totoriais 1534 ir 1535 metais puolė Sieversko žemę, kuri buvo Maskvos žinioje.

Kai kurie istorikai laiko Eustachą Daškevičių pirmuoju Zaporožės kazokų atamanu. Mat, 1533 m. jis dalyvavo Piotrkovo seime, kur pasiūlė gynybos projektą, būtent: rytų ir pietų pakraščiams apginti organizuoti nuolatinę 2000 karių omenę Padniepryje ir sustiprinti Dniepro salas pilimis (ostrogais). Nors Piotrkovo seimas nepriėmė jo projekto, mintis nebuvo užmiršta ir žemutiniame Dniepre palaipsniui atsirado kazokų sodybos ir pilelės, kurios davė Zaporožės kazokams pradžią.

ŠARVUOČIŲ RINKTINĖ

O. ŽADVYDAS

Lietuvos kariuomenė kūrėsi labai sunkiomis sąlygomis. Anuo metu valstybė neturėjo pakankamai lėšų nusipirkti net senų šarvuočių, o apie modernius ir nesvajota. Bet ir tie, I Pasauliniame kare naudoti, buvo įsigyti kitais būdais: atimti iš priešų kovos lauke, bei gauti iš vokiečių kariuomenės.

Šarvuotos dalys buvo suformuotos vėliau už pėstininkų, tačiau šarvuoti automobiliai ir šarvuotas traukinys, Nepriklausomybės kare aktyviai dalyvavo, rėmė pėstininkus. Taikos metu visos trys rūšys: šarvuoti automobiliai, šarvuoti traukiniai ir tankai buvo sujungtos į vieną dalį — Šarvuočių Rinktinę.

Kiekviena rūšis buvo suformuota atskirai, ne tuo pačiu laiku. Iki jų sujungimo, turėjo atskirą vadovybę ir tvarkėsi savystoviai; kovos veiksmuose vykdė skirtingus uždavinius, neturėjo tarpusavio ryšio, todėl jų apžvalga aprašoma atskirai.

ŠARVUOČIŲ UŽUOMAZGA

Pirmas šarvuotas automobilis buvo įsigytas 1919 m. gegužės 31 d., kautynėse. Ši data ir yra Lietuvos kariuomenės šarvuočių užuomazga. Minėtu metu mūsų kariuomenė tęsė puolamas kautynes, vijo bolševikus kryptimi Ukmergė - Utena - Zarasai. 1 pėst. pulko, 2-ra kuopa, ties Leliūnais, ant Ukmergės - Utenos plento užvertė keletą beržų. Bolševikų šarvuotis, traukdamasis, privažiavo kliūtį ir neįstengdamas jos nugalėti, pateko į nelaisvę. Paimtas šarvuotis buvo lengvo tipo "Fiat", 95 AJ, nr. 6739, vėliau pavadintas "Žaibu". Ginkluotas dviem rusų Maximo sunk. kulkosvaidžiais. Po kautynių šarvuotis buvo perduotas Auto kuopai, bet iki Šarvuoto Auto būrio suformavimo, kovos veiksmams nebuvo vartotas.

Antras šarvuotis buvo atimtas iš bermontininkų 1919 m. lapkričio 22 d., Radviliškio kautynėse: "Daimler" lengvo tipo, 95 AJ, nr. 3924, vėliau pavadintas "Savanoriu". Jis buvo taip sudaužytas, sulaužytas, kad nesitikėta atremontuoti ir kaip laužas buvo perduotas Geležinkelių dirbtuvėms.

1920 m. sausio 29 d., tarpininkaujant prancūzų gen. H. A. Niesseliui, Santarvės misijos pirmininkui, kuris prižiūrėjo ir kontroliavo vokiečių kariuomenės evakuaciją iš Baltijos kraštų, gauti keturi šarvuočiai. Visi "Daimler" lengvo tipo, 95 AJ, nr. 3992, 4004, 4010 ir 4026. Kiekvienas buvo ginkluotas keturiais vokiečių Maximo sunkiais kulkosvaidžiais. Gautieji šarvuočiai buvo seni, I pasauliniame kare naudoti, aprūdiję, apleisti, su kulkų kliudymų žymėm, bet kapitalinio remonto nereikalingi.

Vasario 3 d., iš Eitkūnų pro Virbalį, geležinkeliu, šarvuočiai buvo atvežti į Kauną. Neturint tinkamo garažo, laikinai pastatyti tuometiniame (Donelaičio ir Gedimino g. k.) Karo mokyklos kieme. Apsauga buvo pavesta Karo mokyklos viršininkui, techninė priežiūra -- Auto bataliono vadui, o operatyviniams veiksmams jie buvo priskirti Generalinio štabo viršininkui. Dar tris savaites šarvuočiais niekas nesirūpino, netvarkė jų ir nevartojo. Trilypis jų paskirstymas buvo nepraktiškas, netinkamas, bet paskirti vieną vadą, suformuoti šarvuoto dalinio, — neskubėta. Tačiau bolševikų organizuotas sukilimas Kauno įguloje, pareikalavo šarvuočiais pasinaudoti.

PRIEŠŲ ORGANIZUOTI VIDAUS SUKILIMAI

Lietuvos priešai, nepajėgdami nugalėti mūsų kariuomenės kovos lauke, bandė besikuriančią Lietuvos valstybę sunaikinti iš vidaus, organizuodami sukilimus.

Lenkų karinės organizacijos (Polska Organizacja Wojkowa) rengtas sukilimas Kaune, 1919 m. rugpiūčio 28 d., buvo pačioje pradžioje likviduotas. Po nepasisekusio sukilimo, peoviakų (POW) organizacija nustojo veikusi Lietuvoje.

Bolševikai siekė to paties tikslo. Jie jau nuo 1918 m. į mūsų įstaigas ir kariuomenę infiltravo savo patikimus kompartijos narius, agentus ir šnipus. Be to, jie pogrindžio veiklą išvystė ir visame krašte gyventojų tarpe. Šie destruktyvūs, patamsių gaivalai agitavo sukilti prieš teisėtą Lietuvos vyriausybę, kariuomenės vadovy-

Pirmieji mūsų šarvuočiai pratimuose

bę ir įkurti Lietuvoje komunistinę santvarką. Pogrindžio centras buvo Maskvoje.

Pvz., buvęs Rusijos caro kariuomenės praporščikas Feliksas Baltušis, nuo 1918 m. kompartijos narys, Maskvos centrinio biuro 1918 m. gruodžio 4 d. buvo atsiųstas į Lietuvą suklastota Antano Žemaičio pavarde. Jam buvo įsakyta įsiskverbti į besikuriančią "buržuazinę" miliciją Šiaulių mieste ir organizuoti Raudonosios armijos dalį. Tuo metu jis nebuvo įtartas ir todėl buvo paskirtas milicijos vadu. Jos priedangoje, pusiau legaliai, jis sutelkė savanorius į revoliucinį karinį būrį, kuris išsivystė į Raudonosios armijos Žemaičių pulką, viso apie 900 kovotojų.

Deja, A. Žemaičio dėtos pastangos baigėsi nesekme. 1919 m. vasario 27 d., prie Luokės vokiečių kariuomenė sumušė ir išsklaidė jo pulką. Po pralaimėtų kautynių jis pasitraukė į Rusiją. Nuo to laiko ir liko sudurtinė jo pavardė — Baltušis - Žemaitis. Tai tas pats asmuo, kuris bolševikams 1940 m. okupavus Lietuvą, trumpą laiką buvo Lietuvos "liaudies" kariuomenės vadu.

Į Lietuvos kariuomenę įsiskverbti komunistams buvo gana palankios sąlygos. Vieni stojo prisidengdami savanorio vardu, kiti buvo mobilizuoti. Kariuomenės dalyse jie organizavo celes, sudarė revoliucinį komitetą, kuris ir vadovavo Kauno įgulos sukilimui. Iš revoliucinio komiteto, kurį sudarė penki nariai, sukilime aktyviausiai veikė trys: P. Mickeliūnas, M. Kušneris ir B. Banišauskas. Todėl Karo lauko teismas juos ir nubaudė augščiausia bausme — mirtimi.

Petras Mickeliūnas (1894.X.26 Čekiškuose, Biržų aps. — 1920.III.12 Kaune) — revoliucinio judėjimo dalyvis. 1913-18 m. tarnavo Rusijos kariuomenėje puskarininkiu. 1918 m. grįžęs į Lietuvą įsijungė į revoliucinę veiklą. Komunistų buvo išrinktas Daujėnų vls. komiteto pirmininku. 1919 m. įsiskverbė į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 1 art. pulke, 8 baterijoje puskarininkiu. Nuo 1920 m. buvo kompartijos narys. 1920. II.21 paskirtas revoliucinio komiteto pirmininku ir 1 art. pulko vadu. Jis vadovavo Kauno įgulos kareivių sukilimui.

Maksas Kušneris (1893 m. Žiežmariuose š 1920.III.12 Kaune) — revoliucinio judėjimo dalyvis, žydas. 1919 m. įsiskverbė į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 1 art. pulke, 9 baterijoje eiliniu. Buvo Revoliucinio komiteto sekretorius (politrukas). Vienas iš sukilimo A. Panemunėje vadovų.

Balys Banišauskas (1888 m. Kaune - 1920. III.12 ten pat) — vienas iš Kauno įgulos kareivių sukilimo vadovų. Tarnavo rusų kariuomenėje artileristu. Per I Pas. karą 4 metus buvo vokiečių nelaisvėje. Sugrįžęs 1919 m. buvo mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 1 art. pulke, 8 baterijoje puskarininkiu. Revoliucinio komiteto narys.

Sukilimą likvidavus, liudininkų parodymais nustatyta, kad sukilimo organizatorium ir faktinuoju revoliucinio komiteto pirmininku buvo rusas, save vadinęs Gecevičium, kurį iš Maskvos atsiuntė kompartija. Jam pabėgus, tikroji jo pavardė nenustatyta. Tai buvo daryta kareivių klaidinimui, kad sukilimas rengtas ne Maskvos kompartijos, bet pačių lietuvių. Tačiau ir šiuo būdu jiems nepasisekė suagituoti pakankamo skaičiaus kareivių, kad įvykdytų perversmą.

ŠARVUOČIAI (1920.II.22-23) SUKILIMO MALŠINIME

Apie rengiamą komunistų Kauno įguloje sukilimą Lietuvos kariuomenės vadovybė buvo informuota pačių kareivių. Jau vasario 21 d., gen. ltn. P. Liatukas, vyr. kariuomenės vadas, ėmėsi atsargumo priemonių. Jis įsakė vyr. ltn. Fansteliui, Auto bataliono vadui, prirengti tris šarvuočius kovos veiksmams.

Šarvuočiai techniniai buvo prirengti skubiai, tik blogiau buvo sudaryti jų įgulas, tarnybą. Iki to laiko nebuvo šarvuočių tarnybai parengtų, apmokytų, nei karininkų, nei kareivių. Įgulos buvo sudarytos pripuolamos, jungtinės. Komendantai ir šoferiai buvo paskirti iš Auto bataliono, kulkosvaidininkai — Karo mokyklos kariūnai, bei 6 pėst. pulko sunk. kulkosvaidžių kuopos kareiviai.

Vasario 22 d., 2 val. ryto, vyr. ltn. Fanstelis, vieną šarvuotį paskyręs saugoti Gen. štabo būstinę, su dviem išvyko į Šančius, 8 pėst. pulko vado, mjr. J. Čapliko žinion. Pačio sukilimo užuomazgą sudarė 1 art. pulko kareiviai, A. Panemunėje. Pradžioje buvo vengta tarpusavio kautynių ir kraujo praliejimo. Gen. ltn. P. Liatukas nuvyko pas sukilėlius į A. Panemunę išklausyti kareivių reikalavimų, išsiaiškinti ir grąžinti pairusią drausmę. Tačiau, jis sukilėlių buvo suim tas. Susidarė kritiška būklė. Mjr. J. Čaplikas nusprendė pulti sukilėlius šarvuočiams remiant.

Šarvuotis, vadovaujamas kpt. Vyšniausko, privažiavęs A. Panemunės tiltą, įvykus kulkosvaidžių kliūtims, grįžo atgal. Vyr. ltn. Fanstelis tęsė uždavinį: staiga, įsiveržė į 1 art. pulko rajoną ir atidengė kulkosvaidžių ugnį. Sukilėliai buvo moraliai palaužti. Vieni išsilakstė, kiti metė ginklus ir pasidavė. Taip A. Panemunėje sukilimas ir buvo likviduotas.

Atskirai buvo sukilę Karo aviacijos kareiviai, Aleksote, kuriems vadovavo rusas, atsiųstas iš Maskvos. Jo asmenybė buvo neišaiškinta, nes kautynių metu jis žuvo.

Sukilėliai buvo įsitvirtinę buvusio cepelino angaro rajone, Linksmadvaryje ir Aleksoto šlaituose. Vasario 23 d. buvo bandyta su sukilėliais susisiekti ir taikiu būdu likviduoti sukilimą. Tuo metu Kaune buvusios JAV ir Anglijos karinės misijos savo karininkus paskyrė instruktoriais-patarėjais prie mūsų kariuomenės dalių, malšinusių sukilimą. Pas Karo aviacijos sukilėlius tartis, drauge su mūsų atstovu, vyko ir JAV vyr. ltn. S. J. Harris. Sukilimui vadovavęs rusas, save titulavęs "glavnouvierinyj", griežtai atsisakė tartis. Grįžtant atgal, vyr. ltn. S. J. Harris sukilėlių buvo nušautas.

Tada šarvuočiams buvo įsakyta pulti sukilėlius. Vienas šarvuotis, kuriame važiavo anglų ltn. Perez'a, nuvyko į Linksmadvarį ir atidengė ugnį į įsitvirtinusius prie cepelino angaro sukilėlius. Iššovus apie 3000 šovinių, sukilėliai nustojo priešintis. Dalis pabėgo į laukus, kiti metėsi į Aleksoto šlaitus. Nukautųjų tarpe buvo rastas ir "glavnouvierinyj", greičiausiai pats susisprogdinęs. Po numalšinimo vienas šarvuotis buvo išsiųstas Garliavos kryptimi sukilėlių gaudyti.

Sukilimą malšinant, šarvuočių pirmasis pavartojimas Kauno mieste bei priemiesčiuose, ypatingai veikė moraliai, be to, sumažino aukų skaičių ir pagreitino sukilimo numalšinimą.

ŠARVUOTO AUTO BŪRIO SUFORMAVIMAS

Nuo sukilimo dienų prie Auto bataliono buvo sudarytas Šarvuotas skyrius, bet jis gyvavo trumpai, vos savaitę. Nuo 1920 m. kovo 1 d. Šarvuotas skyrius buvo išbrauktas iš Auto bataliono etatų.

Krašto Apsaugos ministerijai įsakymu nr. 297, par. 4, kovo 1 d. suformuotas Šarvuotas Auto būrys. Įvesti būrio etatai: karininkų — 5, karo valdininkų — 1, viršilų — 1, vyr. pusk. — 2, jaun. pusk. — 1, eilinių — 30 ir civilių tarnautojų — 1.

Šarvuoto Auto būrio vadu buvo paskirtas kpt. Kazys Musteikis, perkeltas iš Karo mokyklos. Į formuojamą būrį atkelti leitenantai: Vincas Asevičius, Stepas Gerdvilis, Julius Jakulis ir Leonas Tuskenis, visi ką tik baigę Karo mokyklos II laidą.

Būrys turėjo 5 šarvuočius, 2 sunkvežimius ir 1 lengvą auto. Kadangi pagal etatus nebuvo

Vienas iš pirmųjų mūsų tankų pratimuose

nei remonto dirbtuvių, nei mechanikų, tai būrys, kaip ir anksčiau, liko techniniam aprūpinimui priskirtas Auto batalionui.

Kareiviams gyvenamos patalpos buvo išnuomuotos arti Įgulos bažnyčios, Gedimino g. nr. 36, adv. R. Skipičio name. Būrio raštinei — Vytauto prosp. nr. 65 ir karininkams — Donelaičio g. nr. 12. Patalpos buvo nepritaikytos paskirtims ir išmėtytos, kas sudarė daug nepatogumų. Šarvuočiai stovėjo Karo mokyklos kieme, atvirame ore. Vėliau buvo gautas iš vokiečių laikų likęs lentinis barakas, stovėjęs dabartinių Vytauto Didž. Universiteto didžiųjų rūmų vietoje. Ten buvo perkelti visi šarvuočiai.

Karininkai nemokėjo šarvuočius vairuoti, o taip pat stigo žinių apie jų technines ir faktines ypatybes. Nebuvo atspausdinta jokių vadovėlių, instrukcijų bei brėžinių. Bet jauniems karininkams netrūko gerų norų, pasiryžimo dirbti ir entuziazmo. Jie pasisamdė savo lėšomis mokytoją, suruošė sau kursus, praėjo automobilizmą teoretiniai ir praktiniai. Būrio sunkvežimiais visi išmoko vairuoti. Tuo pačiu metu kareiviai buvo intensyviai mokomi specialybės dalykų, švietimo ir sporto.

Šarvuočiai buvo pagrindinai atremontuoti ir perdažyti. Visi buvo parengti kovos veiksmams. 1920 m. balandžio 16 d., šarvuočiams buvo suteikti vardai. Iš bolševikų atimtas "Fiat", nr. 6739, pavadintas "Žaibu", o iš vokiečių gautieji "Daimler" nr. 4010 — "Šarūnu", nr. 3992 — "Perkūnu", nr. 4004 — "Aru" ir nr. 4026 — "Pragaru" .

Tuo pačiu įsakymu būrio karininkai paskirti šarvuočių komendantais: "Šarūno" — ltn. V. Asevičius, "Aro" — ltn. J. Jakulis, "Pragaro" — ltn. L. Tuskenis, "Perkūno" — ltn. S. Gerdvilis. Trūkstant karininkų, šarvuotis "Žaibas" laikinai prižiūrėti pavestas ltn. L. Tuskeniui. Į visus šarvuočius buvo paskirstytos įgulos, komandos po 4-5-6 kareivius.

Dabar kiekvienas šarvuočio pareigūnas galėjo lavintis savo specialybėje, nes žinojo, kad netrukus teks laikyti egzaminus, ir ne teoretiniai, klasėje, bet kovos lauke. Ir toji diena priartėjo. 1920 m. liepos 13 d., iš Gen. štabo viršininko buvo gautas įsakymas išsiųsti tris šarvučius geležinkeliu į formuojamą Vilniaus komendantūrą.

(Bus daugiau)

GELEŽINKELIŲ KUOPA

(Karinės tarnybos prisiminimai)

J. PAPEČKYS

Karo tarnybon buvau priimtas Marijampolės apskrities naujokų ėmimo komisijos, 1931 m. rugsėjo 19 dieną.

Naujokų ėmimo skirstymas įvyko Kaune-Šančiuose, Ryšių bn. kareivinėse, pernakvojant ant šiaudų priklotų grindų. Buvo gana didelis skaičius suvažiavusių naujokų, kurie buvo skirstomi į pulkus ir atskiras technikos dalis. Visi laukėme paskyrimo. Didžiulė eilė įvairiais rūbais apsirengusių, suvažiavusių iš įvairių Lietuvos vietovių, laukė, nelyginant teismo, kur kuris papuls. Eilė mažėjo, artėjo vakaras, prie skirstomo stalo su sąrašais sėdėjo keliolika įvairių dalių ir laipsnių karininkų, kurie būsimuosius karius skirstė pagal sąrašus.

Belaukiant, priėjo ir mano eilė. Vienas iš majorų paklausė vardo ir pavardės, kartu paklausdamas ar patinka karišKas gyvenimas ir kur norėčiau tarnauti. Prašiau jo paskirti į Geležinkelių kuopą, kadangi prieš karo tarnybą dirbau geležinkelių žinyboje, todėl norėjau pagilinti žinias šioje srityje. Kur mane paskyrė nesakė, tik liepė stoti į kairę, į eilę kurioje jau buvo apie 50-60 asmenų. Galvojome, kur mus visus gabens, nes niekas nežinojom paskyrimo.

Baigus skirstymą visus surikiavo į eilę ir nuvedė į šiaudų pilnas kareivines; pernakvoję turėjome išvalyti, šiaudus iššluoti ir palikti kareivines švarias, prižiūrint mums paskirtiems viršininkams. Pavalgę pietus iš bendro katilo, pailsėję ant švarių ir plikų grindų, naujokų kelionę tęsėme toliau. Prie mūsų būrio, kuris buvo nemažas, prisistatė ginkluoti viršininkai-palydovai, pranešdami kad niekas niekur negali pasišalinti, nes greitai turime pasiruošti žygiui. Vienas iš jų buvo gana žiauraus veido ir pasakė: "Čia jums ne mama".

Visi sąžiningai sustoję į eiles žengėme į Kauno geležinkelių stotį, o mūsų lagaminus paskui vežė gurguolė. Traukinys buvo paruoštas ir paskirti mums vagonai. Sulipę į vagonus laukėme traukinio išėjimo. Kauno stoties budėtojas davė signalą, traukinys pajudėjo Palemono link.

Palikę Kauną pasinėrėme tunelyje ir pajutome troškulį ir dūmus, bet greitai iš jo išlindome ir pravažiavome Palemoną, Gaižiūnus, Jonavą, Kėdainius, Dotnuvą, Gudžiūnus, Baisogalą, Gimbogalą. Radviliškio geležinkelių stotyje mūsų laukė Geležinkelių kuopos griežikų komanda ir žmonių minia. Buvo duotas įsakymas lipti iš vagonų ir stoti į eilę, — pasiruošti žygiui. Su orkestru priešakyje žygiavome pagal geležinkelį plentu Šiaulių link, lagaminus ir sundukus paskui vežė gurguolė.

Priėjome rajoną, prie vartų stovi sargybinis, atiduodamas pagarbą visus praleido. Priėjome prie medinių kareivinių. Ten sustatė visus į eilę. Atėjo vienas iš karininkų, pavardės jo, tuo metu, nežinojome. Pasveikino visus sakydamas: "Sveiki, atvykę!" Jis pareiškė, kad čia yra "Geležinkelių kuopa" ir nuo šios dienos mes esame jos naujieji kariai. Tuo ir prasidėjo mūsų naujas karišKas gyvenimas. Tai buvo 1932 m. liepos 5 d.

Rytojaus dieną visus nuvedė į kuopos pirtį, išdavė karišKus rūbus ir nukirpo visiems plaukus. Iš pirties išėję nepažinome vienas kito, nes buvome vienodai aprengti. Mūsų margus rūbus patalpino į sandėlį, pridedant kortelę su vardu ir pavarde. Po dviejų dienų laisvo gyvenimo buvome skirstomi į skyrius. Buvo paskirti mums ir viršininkai, iš senosios laidos kareivių, kurie turėjo mokyti, kaip turime elgtis ir vaikščioti.

Po keletos mėnesių buvome skirstomi į mokomąjį būrį. Skirstyme dalyvavo pats kuopos vadas, majoras Kutka. Mokomajame būryje buvo šios klasės: Eksploatacijos, Kelio tarnybos ir Traukos tarnybos, be to, dar buvo Technikos dirbtuvės. Pirmiausia buvo pasiūlyta stoti savanoriais, tik mažai jų atsiradus buvo skiriama pagal mokslo stažą.

Jauniems kareiviams neilgai dar būnant buvome sušaukti į didelę valgyklos salę. Majoras Kutka pristatė mums naują Geležinkelių kuopos vadą mjr. Jokūbą Baubliauską. Kiek prisimenu, Geležinkelių kuopoje buvo šie karininkai: kuopos vadas mjr. Baubliauskas, vyr. kuopos karininkas mjr. Gaidys, kpt. Vilutis, kpt. Sakalauskas, kpt. Strasevičius, kpt. Skibarka, ltn. Gavelis, ltn. Kontramavičius, ltn. Šakėnas, vėliau perkeltas į Kauną, į Technikos štabą, gen. Popeliučkos adjutantu; Technikos dirbtuvių v-kas ltn. Virškevičius, vėliau buvo Radviliškio ir Kauno Mašinų ruožo viršininkas; kuopos viršila Tamulis, vėliau pasiliuosavęs ir Griežikų komandos viršila Narbutas. Vėliau kuopai buvo iš pusk. pakeltas į viršilos laipsnį Adomonis.

↑ Geležinkelių kuopos Mokomasis būrys rytinės mankštos metu 1930 m. Komanduoja ltn. Milaševičius (II Pas. karo metu žuvęs Rytuose).

↓ Kuopos bibliotekoje, laisvalaikiu, kariai skaito laikraščius ir žurnalus.

(Visos nuotraukos šiame str. iš J. Smailio albumo.)

↑ Geležinkelių kuopos inspektorinis apžiūrėjimas 1931 m. Apklausinėja kuopos vadas mjr. Petras Kutka.

Važiuotės klasės egzaminai 1931 m. pavasarį. Dalyviai: Mokomojo būrio vadas kpt. Gaidys (rusų ištremtas į Sibirą), (deš.) Eksploatacijos sk. direktorius inž. Račkauskas (tremtinys Sibire) ir Radviliškio stoties viršininkas Kuodys. ↓

Taip palaipsniui pripratome prie kariško gyvenimo, susigyvenome su drausme, statutais, kariška tvarka ir tt. Mokomajame būryje didžiausias darbas vyko klasėse, mokantis įvairias specialybes. Rikiuotės tekdavo gana mažas skaičius valandų per savaitę. Tačiau visi turėjome išeiti kuopos numatytą programą. Eksploatacijos skyriuje būdavo stočių viršininkais, budėtojais, jiešmininkais, sukabinėtojais ir tt. Kelio tarnybos skyriuje — kelio ruožo viršininkais, kelio meistrais, kuopų seniūnais, vyresniais darbininkais ir tt. Traukos tarnybos — mašininkais, mašin. padėjėjais, garvežio kūrikais ir kt.

Egzaminus teko laikyti, apmokymą baigus, pačioje Geležinkelių kuopoje. Specialybės egzaminams atvykdavo iš Geležinkelių valdybos atstovai arba direktoriai. Reikalui esant, galima būdavo laikyti egzaminus tiesioginiai ir Geležinkelių valdyboje, pasiruošiant užimamai vietai gauti. Praktikos darbus teko atlikti čia pat Radviliškyje, mašinų ruože (depo), kelio tarnybą — mokomajame poligone, prie įvairių statybų, užtvarų, tiltų, bei geležinkelio ardymo, sprogdinimo įvairių pastatų ir tt.

Geležinkelių kuopos riedmenys — garvežiai, vagonai, kurie buvo paruošti karo reikalams, stovėjo Radviliškio mašinų ruožo patalpose (depo). Mokslui klasės buvo paruoštos gana gerai, atliekant bandymus klasėse. Visos patalpos buvo medinės, valgykla, kurioje tilpdavo apie 200 kareivių, buvo patogi ir gerai įrengta. Traukos tarnybai susipažinimui su tiesioginėmis garvežio dalimis ir jo visu veikimu, tekdavo lankyti depo, kur būdavo, vadinamas, garvežių plovimas. Tuo metu būdavo galima apžiūrėti jo visus svarbesnius įrengimus, kaip jie praktikoje atrodo ir kaip veikia. Kitus vasaros darbus tekdavo mokamiečiams atlikti nuosavame poligone, kuris buvo nebetoli, tik 1½-2 km. nuo kareivinių, Šiaulių link. Paskutiniu metu kuopos karininkų sugalvotu nauju metodu buvo ardomas geležinkelis pasitraukiant nuo priešo, kad jis negalėtų pasinaudoti, vadinama, specialia kilpa. Taip atlikdami įvairius mokomojo būrio darbus artėjome prie baigiamųjų kurso egzaminų.

Egzaminai tęsėsi keletą dienų; juose, be kuopos karininkų, dalyvavo Geležinkelių valdybos atstovai. Baigus egzaminus puskarininkių klube įvyko bendrosios išleistuvės. Kuopos vado mjr. Jokūbo Baubliausko įsakymu kuopai daugumas buvo pakelti į laipsnius, kiti pasiliko be jų. Tos pačios dienos vakare, per paskutinį patikrinimą, kuris vyksta dažniausia apie 21 val., visi pakeltieji į laipsnius buvo paskirti kuopoje įvairioms pareigoms: sargybų viršininkais, budėtojais r kt.

Mums teko laukti kitos dienos vakaro ir naujo kuopai įsakymo, per kurį viskas yra pranešama. Atėjus patikrinimo metui, stojome į eilę laukdami kada kuopos viršila pašauks mūsų pavardes. Perskaičius kuopai įsakymą aš ir kiti mano draugai, kurie baigėme Traukos tarnybos klasę, buvome garvežio vedėjo padėjėjo specialybe skiriami į praktiką, atlikti tam tikrą stažą, susipažinti su visai riedmenimis, tvarka ir kelio profiliu. Nuo tos dienos skaitėmės Geležinkelių valdybos žinioje. Prieš vykstant reikėjo patikrinti sveikatą pas Geležinkelių gydytoją. Jam išdavus pažymėjimą — turėjome prisistatyti Radviliškio ruožo viršininkui, kuris tą viską perduoda depo budėtojui, o šis skiria su kokiu garvežiu ir kokiu ruožu vyksta praktikantas. Iš Geležinkelių kuopos visiems praktikantams buvo skiriami maistpinigiai ir tam metui būdavo išbraukti iš kuopos mitybos. Paskirtis buvo ta, kad Geležinkelių kuopa turėtų paruoštą visą savo personalą karo reikalams.

Tuo metu Radviliškio Mašinų ruožo viršininkas buvo inž. Žiežniauskas. Jis mus visus priėmė ir dar kai ką paegzaminavo, ar mes tikrai žinome. Jo kabinete sėdėjome apie 2 val. kol į visus jo patiektus braižinius gana trumpai ir aiškiai atsakinėjome. Pareikšdamas, kad rytoj visi pasiruoštume kelionei ir prisistatytume depo budėtojui kuris duos paskyrimą su kokiu garvežiu ir į kokį ruožą vykti, mus atleido.

Išvykus pirmą kartą neveikiančiu trečiuoju asmeniu, susipažinus su kelio profiliu, paprašiau depo budėtoją, kad paskirtų veikiančiu — mašininko padėjėju. Budėtojas, atsiklausęs inž. Žiežniauską, ruožo v-ką, sutiko. Pirmiausia teko dirbti Radviliškyje, apie 2 savaites, manevruojant, vėliau prašiau kad paskirtų į kelią.

Reikalinga būdavo atvykti anksčiau apie vieną valandą — pasiruošti garvežį (budėtojo paskirtą), paimti tepalą, kurą, apsirūpinti viskuo. Mašininkas, taip pat atvykęs kiek anksčiau, patikrina visą garvežį ar viskas tvarkoje.

Pirmoji kelionė Radviliškis—Šiauliai, apie 20 kilometrų, pasisekė gana gerai. Vėliau teko atlikti praktiką Obeliuose ir iš Eglainės (Latvijoje) partraukti ilgas, pakrautas rąstais traukinys, kuris kitos brigados būdavo paimamas ir vykdavo Radviliškis—Šiauliai—Klaipėda kryptimi. Teko pažinti gerai šiuos ruožus: Radviliškis, Kaunas, Šiauliai, Klaipėda, Pagėgiai, Obeliai, Eglainė (Lat.) ir kiti. Visa ši praktika tęsėsi apie tris mėnesius.

Geležinkelių valdyba skirdavo premijas už sutaupytą kurą, tepalą, žibalą ir tt.; be to, vykstant veikiančiu asmeniu mokėdavo kilometrinius.

Baigus praktiką, jeigu norėjai, galima buvo laikyti egzaminus Geležinkelių valdyboje Kaune. Tuo metu Geležinkelių valdybos Mašinų direkcijos direktorius buvo inž. M. Kripas.

Geležinkelio kuopos ir šarvuoto traukinio karininkų kadras 1930-31 m., Radviliškyje. Viduryje plk. (vėliau gen.) K. Popeliučka, jo kairėje mjr. (vėliau plk.) P. Kutka.

Po kurio laiko, grįžus iš minėtos praktikos, teko vėl įsijungti į Geležinkelių kuopos gyvenimą. Mūsų draugai jau buvo paskirti viršininkais, jaun. puskarininkių ir grandinių laipsniais ir mokė atvykusius naujus kareivius rikiuotės ir užsiėmimų.

Vieną dieną buvo gautas įsakymas paruošti traukinį karo veiksmams. Visi karininkai ir visas personalas buvome parengties stovyje. Traukinys buvo paruoštas išvykti kiekvienu momentu. Gulėjome pilnoje aprangoje ir laukėme įsakymo. Tas visas įvykis buvo surištas su Klaipėdos kraštu. Netrukus parengtis buvo atšaukta ir visi vėl grįžome į savo vietas. Vėliau buvau paskirtas į kuopos centrinę, prie štabo, kur atydžiai tekdavo budėti, trimis pamainomis.

Tais pačiais 1933 m. buvo gauta telegrama iš Vyr. Kariuomenės štabo kad lietuviai lakūnai kpt. Darius ir Girėnas skrenda mažu lėktuvu per Atlantą iš New Yorko į Kauną. Mano budėjimo metu, naktį, buvo gaunami pranešimai iš Vyr. štabo, bet vėliau nutrūko ir Vyr. štabas pranešė, kad negauna jokio pranešimo apie lakūnus. Dar vėliau, po kiek tai laiko, buvo gauta telefonograma, kad lakūnai Darius ir Girėnas, perskridę Atlantą, Soldino miške žuvo. Nepaprastas smūgis sukrėtė visus mus ir visą Lietuvą.

Prieš baigiant karo tarnybą, teko dar atlikti paskutinius šaudymo pratimus stačiom ir gulom; tas viskas buvo atlikta Linkaičių šaudykloje.

Be to, dar norėčiau paminėti apie "Kuktiškių kaimo karą". Tarp civilių ir kareivių įvyko nesusipratimas, kurio metu gan smarkiai buvo sužalotas j.p. Lukošiūnas. Tuo metu gyvenome poligone. Pranešus į kuopą, kad taip atsitiko, buvęs viršila Tamulis paskelbė Kuktiškėms "karą". Visi, apsirūpinę kovos šoviniais, skubėjome į įvykio vietą ir pradėjom kovą kovos šoviniais. J.p. Lukošiūnas buvo patalpintas ligoninėje, kur jam buvo suteikta greitoji pagalba. Kuopos budintis karininkas, atvykęs iš Radviliškio, sustabdė minėtą Kuktiškių "karą". Visi, po šio "karo", grįžome į poligoną, į savo palapines.

Artėjant karo prievolės baigimo metui, visi laukėme, kada galėsime važiuoti namo ir užimti anksčiau turėtas vietas — tuo baigdami savo karjerą Geležinkelių kuopoje. Gavome atsargos knygutes, kuriose buvo įrašyta tarnybos pradžia ir pabaiga, taip pat atžymėta kuriuos mokslus baigę, kokią specialybę įgiję it tt. Įsakymu kariuomenei, §58, 1933 m., dalies įsakymu 259 nr., §2, buvome paleidžiami į atsargą.

Autoriaus adresas: J. Papečkys, Maipu 3673, Rosario S. Fe. Argentina.

KOREGAVIMAS

PETRAS BŪTĖNAS

(Žiūr. Laiminga pagava, 1969 m. KARYS Nr. 6-10)

1) *Brāslavas* 1, *Brēslauja* 1, lenk. Braslaw, gud. Braslaŭ ir Braslaŭje (ANŽ), vok. Braslaw (Sonderk.), sen. žml. Braslaw, aps. miestas Lietuvos žiemryčiuose, visur plačiai lietuvių gyvenamoje srityje, į kurią Sov. Rusija stumia gudus kolonistais. *Bras-l-av-as*, kur šaknis *Bras-l-* su pošakniu *l* bus ta pati, kaip lat. *bras-l-s* "brasta, die Furt", o šios šaknies vietovardžius žr. J. Endzelyno Lat. vtv. I. 125, 414 p., dėl pošaknio *l* plg. lat. *Rams-l-av-a* gv. prie Ludzos, vok. Lyuzyn (Sonderk.), rus. Liucin, aps. miesto Latgaloje (Ten surasta vad. Liucino vidurinio geležies amžiaus kultūra, žr. prie *Ludza* aprašo LE. XVI 498--99 p., bet LE-je tos svarbios kultūros atskirai nėra aprašytos.) ir čia žemiau *Krės-l-av-a*. Šio rašinio 6 nr. 167 p. yra korektūros klaida Brasl--*uv*-as, reikiant Brasl-*av*-as, o kitur jau gerai. Vietovardžiams priesagą *-av-* vartoja latgalių-latvių kalba, o lietuvių kalba reikale taiko tas abi priesagas, žinoma, atskiriems vietovardžiams, ir žr. "Lietuva karalystė", — Karys, 1 nr. 1968 m. 7 p. bei dabartinio rašinio *Mud-av-a* upę. O ten pietiniame padauguvyje yra sritis, per kurią kitados (žr. Bg. III, 99) latgaliai-latviai nukeliavo į Dauguvos dešinį-šiaurinį-somų šoną Latgalon, tą sritį apgyvenus lietuviams, kaip liudija ir lietuviški vietovardžiai bei ypač paplitusi lietuviškoji priesaga *-išk-* ten plačiai vietovardžiuose (žr. plg. Bg. III, 564-570).

Liet. *Brės-l-auj-a* turi šaknį *Brės-l-* su šakniniu balsiu *ė*, kaip liet. *Krės-l-av-a* 1, lat. *Krāslava*, vok. Kraslau (Anž.), rus.-vok. Kras-l-aw-k-a (Sonderk.), miestelis Latgalos pietuose, lietuviškoje apylinkėje, Dauguvos vidurupio dešiniamešiauriniame šone, į rytus nuo Lietuvos valstybės buv. Naujinio pilies ir Daugpilio aps. miesto (žr. A. Šapokos Liet. ist. 61 p.), gerokai į šiaurę nuo Braslavo aps. miesto. O priesaga *-auj-* yra kaip plg. *Mintaujà* 3a (žr. K. Būgos raštus), Lietuvos Žiemgaloje Mūšos baseine augštaičių žosininkų pošnektėje *Mĩnt-auj-a* 1, ten senųjų žmonių lygiagrečiai taryta ir *Nýtauja* 1, vok. *Mitau* iš kamieno *Mit-av-*, rus. *Mit-áv-a*, suom.-lat. *Jelgava*, Jelg-av-a, aps. miestas prie Mūšos-Lielupės upės; *Vilkaujà* 3b — Šeimenõs (Širvintõs dešinio-rytinio įtako, Nemuno žemupio kairio-pietinio-sūduvinio įtako) dešinys įtakas Vilkaviškio apskrityje, Sūduvoje-Jotvoje, Dainuvoje, Vilk-auj-a, o prie jos stovintis *Vilk-av-išk-is* 2, mst. yra iš *Vilk--auj-išk-is*; ir kt.

Iškarpa iš L.E. leidyklos Lietuvos žemėlapio.

2) *Ccha*, arba *Cxa* rus., ne *Cha*: žodyje ne du, bet trys garsai. — *Cchà* yra dn. Berezinos labiau augštupio kairys-rytinis įtakas prie kolonizacinio kniaziavardžio Borisov aps. miesto, į žiemryčius nuo Minsko ir į pietus nuo Lėplio ežero bei aps. miesto, o į Cchõs pačio žemupio kairį - rytinį šoną įteka Nemanicynka "Nemunėlė", prie kurios stovi Nemanica "Nemunėlis" miestelis. *Ccha* yra iš **Kisā*=**Kisà* 4 ar ir **Kìsė* 2, o tokios *Kis-* šaknies vandenvardžių plačiai yra baltų žemėje.

Bet šiame rašinyje (6 nr. 169 p.) yra kitas upėvardis rus. *Cnà* (o ne ten klaidingai *Cha*) — Pripetės vidurupio kairys- šiaurinis baltų įtakas, iš **Tusnā*=**Tusnà* 2, 4, o tokios *Tus-n-* šaknies, kartais pošakniui *n* einant ir priesagoje, vietovardžių ir daugiau yra baltų žemėje.

Jei pasisektų laikraščiuose išspausdinti Pripetės *vidurupio* ir *augštupio* kairės-šiaurinės pusės baltiškuosius vandenvardžius, tai ten plačiau būtų ir apie *Cnõs* upes, o apie Pripetės *žemupio* kairius-šiaurinius baltiškuosius upėvardžius yra rašinyje "Dzūkai ir jotvingai", bet dėl straipsnio nemažo ilgumo su apsčiais žemėlapių kaž ar koks laikraštis apsiimtų išspausdinti.

Taigi, dėl *dzūkų*! Yra klaidingai manančių ir laikraščiuose ar kur rašančių, kad rytiečiai baltai lietuviai augštaičiai *dzūkai* esą *jotvingai*. O sūduviai-jotvingai yra vakariečiai baltai, kaip tokie yra ir prūsai. Dzūkų šalis yra labai didelė, ir šiais laikais ji yra dabartinio Lietuvos etninio ploto pasagõs pavidalo lyg ir periferijoje —rytuose, pietryčiuose ir pietuose, kur jie susitinka šiais laikais jau ištisai su slavais (gudais ir mozūrais). O patys lietuviai dzūkai, dar nedzūkuodami (t.y. dar slavų kalbõs "dzūkiškai" nebuvę paveikti), yra padėję kurti sen. Lietuvos valstybę net dar priešmindauginiais laikais ir jau dzūkuodami 1918.II.16 metais atsikūrusią Lietuvos valstybę respubliką. Mat, lietuviai dzūkai dzūkuoti ėmė neperseniausiai dėl savo kaimynų slavų tam tikrai dzūkuojančios kalbõs, besiskverbiančios į vakarus — vis gilyn į baltus: į lietuvius ir latgalius-latvius. Gi sūduviai-jotvingai tokio kokio dzūkavimo nė negalėjo turėti.

O į rytus, pietryčius bei pietus nuo lietuvių dzūkų juostos šiandie jau suslavintoje žemėje, buvusioje lietuvių ir jotvingų gyventoje, vietomis ir tebegyvenamoje, randame slaviško "dzūkavimo" — caksavimo, *dz*aksavimo, čaksavimo, pvz. suslavintų lyčių baltiškuosiuose vietovardžiuose. Tad ir lietuvių dzūkų dzūkavimui (Juose dar ir cikiai, ciktūnai, cieksai, kapcionai) tikriau suprasti ir yra pakalbėta pvz. apie baltų upėvardžius: Ccha iš *Kisà, Cna iš *Tusnā, Ciepra iš *Kaiprā ar ir *Kaip-ur-ā, Citva iš *Titva, Dzitva iš *Ditva; Čana- Čena iš *Kena, Čečena iš *Kekena, Čicha iš *Keisā ir kt.

Karys, 9 nr. 1968 m. turi žemėlapį "Kautynės ties Klecku 1506 m. rugpjūčio 5-8 d.", kuriame matomos yra suslavintų lyčių Ciepra ir Lanė upės. *Lunija*, slav. *Lan'* naujausiai, yra Pripetės vidurupio kairys-šiaurinis baltiškas įtakas (žr. 6 nr. 169 p.), o *Ciepra* iš **Kaiprā* baltiška upė yra tos Lunijos kairys-rytinis įtakas. Ten visur daug mūsiškių įvairiarūšių vietovardžių. Labai įdomi ir reikalinga geriau pažinti baltų lietuvių etnikos ir istorijos juosta, ir gal pasiseks apie tai kada nors laikraščiuose išspausdinti. Ir mūsų archeologams ten staiga atsiranda įdomaus įdarbio.

Žinoma, dėkui, nevienas jau graudulingai padejuoja pamokydamas, kad aš beaiškindamas, imąs kažkur pertoli nuo dabartinės Lietuvos. Ot, ir imu "pertoli", kai paskaitau ar išgirstu ne ką nusimanant nors ir apie tuos pačius užgrūdintuosius patriotus lietuvius dzūkus, apie didelę Dzūkiją ir dzūkavimo atsiradimą. O tuo tarpu į tuos mūsų lietuvius dzūkus apsilaižydami visiškai neteisėtai pretenduoja ir lenda Sov. Rusija, nuo Dniepro 1500 km ilgio augštupio stumdama Gudiją (dabar vad. Bielorusskaja SSR=Sov. Rusijos ekspluatuojamoji ir rusinamoji kolonija) gilyn į lietuvių dzūkų šalį. Galop, žinios atitinkamai pravarčios ir Lietuvos kitõs, vakarinės, pusės pajūriui-pamariui — Prūsai ir visai Mažajai Lietuvai geriau pažinti. Tai tolimi ir nesusisiekę kraštai, betgi jų mūsiškoji etnika dažnai tarpusavyje pinasi. O jei Lietuvos etninių ribų ploto lietuviškosios periferijos nenorimos pažinti, — tai tada, bra, be reikalo ir tuščiai iškilmingai filosofuojama apie Lietuvą ir tuo išsisukalinėjančiu filosofavimu klausytojai bei skaitytojai sutrikdomi ar pakrikdomi. Jei pvz. netrukus būtų šaukiamas visuotinis pasaulinis taikos kongresas (ar konferencija; UNO čia neminiu — kaip įstaigos nevisuotinės ir be principo), tai jame kokį ginklą Lietuvos etnikai ir valstybiniams reikalams apginti nusivežtų Lietuvos valstybės respublikos atstovai? O ten tų atstovų filosofavimai, gražbylystės, maldavimai ir nepakankami pasiruošimai kaž ar bent kiek padėtų mūsų teisingų reikalavimų bylai.

3) Rus. *Opočka*, ne Opoška (7 nr. 206 p.) bus baltiškas vietovardis, ir žr. plg. *Apelka- Opočka* — Dniepro augštupio kairio-rytinio įtako Viaz'mos dešinys įtakas (Analiz. 176, 73).

4) Slav. *Ščara*, o ne 7 nr. 204 p. Ščura, kaip ten toliau gerai jau Ščara, — yra Nemuno augštupio kairys-pietinis 324 km ilgio įtakas, į vakarus nuo lietuviško Zietelos valsčiaus, lietuvių Slãnymo apskrityje. Tas baltų upėvardis yra iš šaknies **Skar-*, taigi *Skarõs* upėvardžių kategorijos įvairiose Lietuvos ir apskrities baltų žemės vietose. Čia priklauso ir M. Lietuvoje Aismarių įtakas

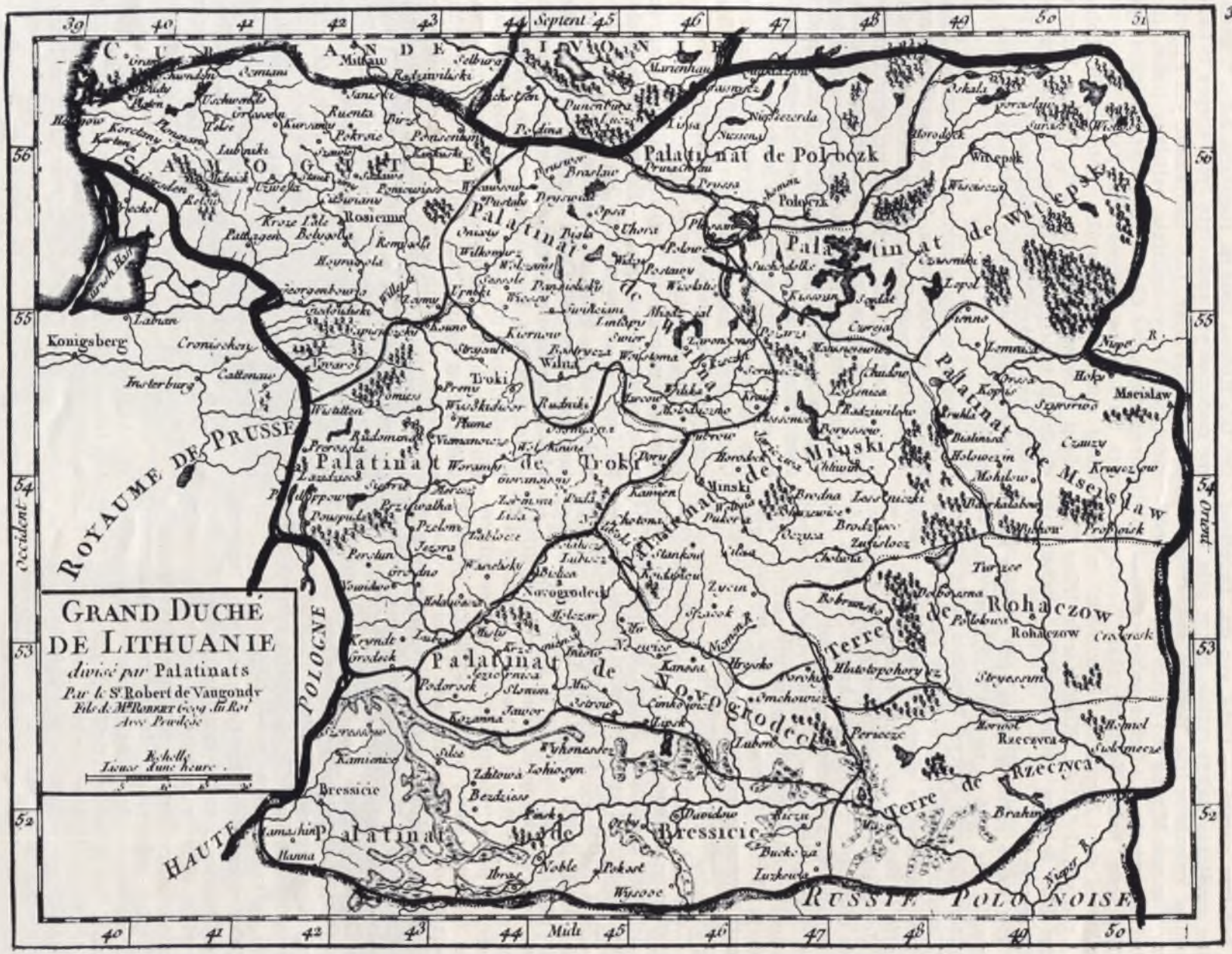
GRAND DUCHÉ
DE LITHUANIE
divisé par Palatinats
Par l. Sr Robert de Vaugondy
Fils d. Mr Robert Geog. du Roi
Avec Privilège
Echelle
Lieues Une heure
ROYAUME DE PRUSSE
POLOGNE
RUSSIE POLONOISE
Palatinat de Polotzk
Palatinat de Troki
Palatinat de Novogrodeck
Palatinat de Minski
Palatinat de Rohaczow
Terre de Rzecznca
Palatinat de Brescic
Palatinat de Mscislaw
Occident
Orient
Konigsberg
Septent
Midi

PAOTOW — RAUDONOSIOS KINIJOS ANTRASIS ATOMINIS CENTRAS

J. V. SŪDUVAS

Suijan provincijoje 250 mylių į vakarus nuo Pekingo ir betarpiai į pietus nuo Mongolijos Gobi dykumos, vadinamoje Paotow vietovėje, kaip rašo A.P. korespondentas Henry J. Taylor, naudodamasis CIA žvalgybos duomenimis, R. Kinija baigia įrengti savo antrąjį atominių - hidrogeninių bombų gamybos centrą.

Paotow vietovė Suiyen provincijoje yra beveik dykuma. Negausūs gyventojai iš čia buvo iškelti į Kinijos-Rusijos pasienius. Visi techniniai atominio centro įrengimai ilgą laiką buvo atliekami didžiausioje paslaptyje. Statybos vyko po žeme, iškertant didžiules sales uolinių kalnų šlaituose. Įrengimai, kurie turėjo būti pastatyti žemės paviršiuje, rašo H. J. Taylor, daugiau yra panašūs į šarvuotus laivus negu į pastatus. Tai yra milžiniško didumo pilkos spalvos, be langų, plieno ir betono blokai visai be žmonių viduje, nes atominiai procesai kurie ten vyksta, yra mirtini. Dėl to visus reikiamus darbus jų viduje atlieka prancūzų gamybos robotai.

Pastatyti šitą atominį ir superautomatinį centrą R. Kinija sugebėjo tik su pagalba Japonijos ir Europos didžiųjų bendrovių. Dauguma svarbių Paotow centro įrengimų buvo ištisais kompleksais pristatyti minėtų bendrovių ir čia kiniečių sumontuoti. Vakarų Vokietijos Mannesman bendrovė pristatė didžiulių plieno vamzdžių kompleksą. Austrijos VOEST firma iš Linzo pagamino ir pristatė modernią deguonies gaminimo aparatūrą Prancūzų-Belgų DEMAG bendrovė įrengė 150 milijonų vertės valcuoto plieno gamyklą. Japonija aprūpina naujausiais metalais ir skystais chemikalais. D. Britanija aprūpino elektroniniais kompiūteriais.

Visas naujasis Mao atominis centras, užimąs 14 akrų plotą, elektros energiją gauna iš hidroelektrinės stoties, kuri yra pastatyta didžiajame Geltonosios upės lanke prie Lanchow.

Mao saugumo policijos viršininkas Hieh Fu Chik kontroliuoja abiejų atominių centrų saugumą: Paotow ir atom. raketų bandymų stoties Lop-Nor vietovėje 500 mylių nuo Rusijos - Kinijos sienos, Sinkiango provincijoje.

Rusijos baimė ir pasiruošimai

Intensyvus R. Kinijos atominis ginklavimasis baimina Kremliaus valdovus ir raudonosios armijos vadovybę. Raud. armijos štabe paskutiniu metu pradėjo reikštis nuomonių skirtumai tarp pėstininkų, šarvuočių ir oro jėgų vadovybių dėl planingo Kinijos puolimo. To pasėkoje dar praėjusiais metais buvo pergrupuotos rusų Tolimųjų Rytų karinės jėgos. ir tik tuo paaiškinamas raudonosios armijos vyriausio štabo maršalo Matvei Zacharov atsiradimas Choibalsanė, tik 75 mylios nuo Kinijos sienos. Prieš tai jo štabas buvo išorinėje Mongolijoje.

"The New York Times" korespondentas C. L. Sulzberger Sovietų Rusijos karinius pasiruošimus taip aprašo: "...Maskva šiuo metu koncentruoja rytinėje USSR didžiules karines jėgas su centru satelitinėje Mongolijos respublikoje. Sovietų jėgų koncentracija tame rajone siekia 30 divizijų, tai maždaug du kartu daugiau, negu buvo prieš tris metus. Didžiuliai karinių medžiagų ir ginklų transportai Trans-Sibiro geležinkeliu vyksta dieną ir naktį. Visos pasienio stotys yra pilnoje karinėje parengtyje. Maskva dabar jau oficialiai kalba apie :"Far East Theater of military operations..." Taktiniai oro jėgų junginiai po 300 lėktuvų yra išdėstyti prie Kinijos sienos. Taip pat ir taktiniai raketų daliniai su atominiais užtaisais išdėstyti pasienyje šaudymo pozicijose. Žymesnieji raudonosios armijos dalinių generolai iš Rytinės Vokietijos yra perkelti į Trans-Baikalo rajoną. Trans-Sibiro, Trans-Mongolijos ir Turk-Sibiro geležinkelių sistemos, kurios vos sugeba aptarnauti taikos meto prekių judėjimą, pertvarkomos karo meto reikalavimams...", baigia savo išvedžiojimus, grįžęs iš Rusijos C. L. Sulzberger.

Amerikos saugumas, sąryšyje su Paotowo atominio centro atidengimu, daro sekančius palyginimus ir spėjimus: 1) R. Kinija 1964 m. spalių 16 d. išsprogdino savo pirmąją atominę bombą; 2) 1967 m. gruodžio 24 išsprogdino savo pirmąją hidrogeninę bombą; 3) Mao nustebino pasaulį Paotow atominio-hidrogeninio centro, Suiyan provincijoje, taip greitu pastatymu.

Šiuo metu R. Kinija dideliu skubotumu gamina branduolinių bombų atsargas ir stato raketų iššovimo lizdus. Raketų bandymai vyksta Lop Nor vietovėje, Sinkiango provincijoje, kuri retai apgyventa, o savo plotu prilygsta Italiją, Prancūziją, V. Vokietiją ir Britaniją drauge sudėjus. Pagal anksčiau paskelbtus davinius buvęs gynybos sekretorius MacNamara tik vienais metais suklydo, pranešdamas JAV-bių Kongresui apie R. Kinijos atominę galią. Šiuo metu Mao jau turi atominių raketų iššovimo centrus iš kurių jau gali pasiekti Rytinę Rusiją, Malaziją, Indiją ir Japoniją. O po metų jau galės pasiekti Havajus, Alaską ir Jungt. Valstybių rytinius Ramiojo vandenyno pakraščius.

Toks žaibiškas R. Kinijos atominis apsiginklavimas verčia Sovietų Rusiją ieškoti geresnių santykių su Vakarais, o Ameriką gerinti atšalusius diplomatinius pasitarimus su Raudonąja Kinija.

(Čia pravartu būtų prisiminti lietuvišką patarlę, kad varnas varnui nekerta akies. **Red.**)

Priėglius-Líepa-*Skarà*-Pišališkė, Piš-al-išk-ė. Ščaros baseinas visas yra baltiškas, o plačiau būtų galima parašyti, pvz. paėmus išaiškinti Ščaros baseiną ir jo kaimynystes.

Tiesa, yra rašoma ir Szezura Flu (Reg. Pol. et Duc. Lithuaniae, Voliniae ... žml.). Kur teka Ščaros upė, tai ten lietuvių Sūduvoje-Jotvoje plačiai yra baltų vandenvardžių su priesaga *-ur-à*, kur kitur Lietuvoje gali būti ir *-ur-* bei *-ar-* priesagos. Dėl tos priesagos *-ur-* (ne *-ar-*) ir atsitinka rasti Ščura vtv. net šanknyje balsį *u*, kaip ir *a*. Ten Sūduvoje-Jotvoje į pietus net ligi pat Pripetės upės ir maišosi pvz. šitokie mūsiškieji upėvardžiai: Ciepra iš *Kaiprā ar ir *Kaip-ur-ā, Dukora iš *Duk-ur-ā, Ind-ur-a, Sidra iš *Sydrā ar ir *Syd-ur-ā, Temra iš *Tim-ur-ā, Vint-ur-a ir kt. Bet tai jau atskira, įdomi ir baltams, taigi ir lietuviams, svarbi tema, su visomis išgalėmis dar niekur neišspausdinta, nors kitų jau ir mėginama, K. Būgai pradėjus. (1969.X.1)

← **Didžioji Lietuvos Kunigaikštija po Liublino unijos, kaip ją vaizdavo Prancūzų karališkasis geografas.**

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

ŠAULIAI PAGERBĖ PŪTVĮ

Šaulių S-gos Čikagos rinktinė š.m. kovo 8 d., Vyčių salėje, iškilmingai paminėjo Pūtvio mirties metines. Minėjimą atidarė rinktinės pirm. Pranas Tamkus. Jis į prezidiumą pakvietė š. S-gos pirmininką Vladą Išganaitį, buv. pirm. Alfą Valatkaitį, š. garbės narį adv. Rapolą Skipitį ir adv. Algirdą Budrecką.

Į iškilmių salę buvo įneštos vėliavos ir sugiedotas Lietuvos himnas.

Šaulių S-gos pirm. V. Išganaitis įteikė atsižymėjusiems medalius ir prisaikdino naujai įstojusius šaulius.

Apie Pūtvio gyvenimą kalbėjo R. Skipitis. Jis jį gerai pažino, nes buvo jo kaimynas. Prisiminė tuos laikus, kai Pūtvis dar nebuvo vedęs. Jaunystėje Pūtvis nemokėjo lietuviškai kalbėti, nes tuo metu dvarininkai mieliau kalbėjo lenkiškai. Pūtvis vedęs dvarininkę Gruzdytę pasijuto, kad jie abu esą lietuviai. Jiedu suprato, kad lietuvis privalo kalbėti lietuviškai, todėl metė lenkų kalbą ir kalbėjo tik lietuviškai.

Tapęs lietuviu patriotu, jis visas savo jėgas paskyrė kovai už Lietuvos laisvę ir jos nepriklausomybę. V. Pūtvis kovojo su visais tais, kas Lietuvai ir jos tautai norėdavo pakenkti. Tai didi ir garbinga asmenybė, kuros dėka kilo šaulių ideja. Jis yra Šaulių sąjungos įkūrėjas ir ugdytojas.

Algirdas Budreckas skaitė Pūtviui dedikuotą poemą, parašytą pasivadinusio "Tylusis poetas". Poemoje atpasakota Pūtvio nuveikti darbai Šaulių sąjungai, lietuvių tautai ir tėvynei Lietuvai. Prisimintas Lietuvos kūrimosi laikotarpis ir sunkūs Šaulių sąjungos golgotos keliai.

Išnešus vėliavas buvo išpildytas montažas "Vladą Pūtvį prisiminti", kurį paruošė P. Beinorius. Montažą išpildė: Nijolė Viščiūtė, Jūratė Šuopytė ir Vytas Valaitis.

Scenovaizdį pavadintą "Tremtiniai" išpildė Bridgeporto lituanistinės mokyklos kanklininkės: 4 sesutės Bilitavičiūtės — Marytė, Teresė, Nastutė ir Verutė, 3 sesutės Miniotaitės — Regina, Aida ir Vida; Stepas Viščius ir Vida Stravinskaitė. Vadovavo mokytoja Kirvaitytė.

V. Bilitavičiui vadovaujant, Bridgeporto Lituanistinės mokyklos ansamb'is padainavo keletą lietuviškų dainų.

R. Skipičio tartas žodis, A. Budrecko skaityta poema, kanklininkių, montažo vaidintojų ir ansamblio garsai suteikė galimybę pajusti, kas mes esame ir kuo privalome pasilikti.

Iškilmingai daliai vadovavo Pranas Tamkus, sekretoriavo Algirdas Budreckas.

Vaišėse buvo pagerbti Kazės ir Kaziai.

Algirdas Budreckas

LšST įvykusio suvažiavimo (1970 m. balandžio 25-26 dienomis) Detroite, Mich. rengimo komitetas: iš k.: Mykolas Vitkus, Marijona Šnapštys ir Leonardas Šulcas.

MANO TRUMPA BIOGRAFIJA

(žiūr. KARYS nr. 2)

JONAS ŠIMOLIŪNAS

Tėviškėje buvo pastatyta mokykla trijų kaimų vaikams. Karo metu ji neveikė ir stovėjo apgriuvusi. Ją apžiūrėjęs, sudariau trūkumų ir remonto sąmatą. Taip pat sudariau mokyklinio amžiaus vaikų sąrašą. Su tais duomenimis nuvykau į Joniškėlio apskrities valdybą (Kreisverwaltungamt) su prašymu, kad būtų padarytas remontas ir mokykla galėtų rudenį vėl pradėti veikti. Po kelių žygių prašymas buvo patenkintas. Mokykla rudenį buvo atidaryta ir joje mokytojavo karininkas Svilas.

Būvodamas tėviškėje aplankiau Gabrielę Petkevičiūtę-Bitę, kuri gyveno netoliese, Puziniškio dvare.

Pabūvojęs tėviškėje, apsisprendžiau vykti į Vilnių. Dėl didelių suvaržymų kelionė į Vilnių atrodė pasakiška. Vienok pavyko nugalėti visus sunkumus ir atsiradau Vilniuje. Ten buvo daug visokio kuriamo darbo, žinoma, be atlyginimo, o darbininkų mažai.

Tuojaus pradėjome sudarinėti lietuvių inžinierių ir technikų sąrašą ir įkūrėme Lietuvos Technikų draugiją, kurios pirmininku buvo pastatytas inž. Jonas Mašiotas, o aš buvau jos vicepirmininku. Toliau, su Martynu Yču išreklamavome ir įkūrėme pirmąjį banką, pavadintą Lietuvos Prekybos ir Pramonės bankas. Projektavome atgaivinti senąjį Vilniaus universitetą.

Galop, lapkričio mėn. 11 d. susidarė pirmasis Lietuvos ministerių kabinetas su premjeru prof. Augustinu Voldemaru, kuriam teko būti ir Krašto Apsaugos ministeriu. Jonas Yčas buvo Švietimo ministeris. Martynas Yčas buvo Finansų, Prekybos ir Pramonės ministeris ir laikinai ėjo Susisiekimo ministerio pareigas. Jis greitai pakvietė mane vadovauti Susisiekimo ministerijos reikalams, verbuojant įvairių specialybių inžinierius, technikus, amatininkus ir valdininkus Susisiekimo ministerijos žinybai. Buvo steigiamos trys valdybos: Geležinkelių, Plentų-Vandens kelių ir Uostų bei Pašto-Telegrafo-Telefono. Plentų, Vandens kelių ir Uostų valdybos direktoriaus pareigas pradėjau eiti 1918 m. lapkričio mėn. 23 dieną.

Jau buvo matyti, kad vokiečiai pralaimėjo I Pasaulinį karą ir, kad jie Lietuvą turės apleisti. Jų kariuomenė slinko iš šiaurės ir rytų į pietus, į Vilnių. Bolševikai artinosi prie mūsų sostinės, kėsindamiesi užplūsti Lietuvą. Mums reikėjo pasirodyti Vilniaus kraštui, kad mes esame šeimininkai.

Susisiekimo ministerija man pavedė užmegsti ryšius su vokiečių karo valdžios geležinkelių direkcija, buvusia Poliesės Geležinkelių valdybos rūmuose. Reikalas pavyko. Susipažinau su atatinkamais valdininkais, kurie buvo mums palankūs. Ypač mums malonus ir naudingas buvo inž. Manecke, prie caro valdžios buvęs Vilnius—Kybartai geležinkelio ruožo viršininkas. Vėliau jis dirbo Geležinkelių valdyboje kaip inžinierius ypatingiems reikalams.

Vokiečiai, prieš apleisdami Vilnių, sutiko Vilniaus geležinkelių mazgą mums perduoti, kas buvo gruodžio mėnesyje ir oficialiai atlikta. Mazgui priklausė geležinkeliai iš Vilniaus į Vileiką, Lydą, Gardiną ir Kaišedorius.

Vokiečiai jau nebesikovė su rusais bolševikais, tarp savęs palaikydami ryšius telefonu. Apie jų apleidžiamas vietoves pranešdavo bolševikams, kad pastarieji, norėdami, galėtų jas užimti.

Prieš Kalėdas Vilniui kilo pavojus. Visi sėdėjome kaip ant žarijų. A. Smetona, prof. A. Voldemaras ir M. Yčas išvyko į Berlyną, ten tartis paskolos ir kitais reikalais. Likau eiti Susisiekimo ministerio pareigas. Tarybos ir vyriausybės buvau prašytas, kad jų įstaigas su manta, valdininkus ir šiaip jau lietuvius iševakuočiau į Kauną.

Nei vagonų, nei automobilių, nei autobusų, nei arklinių vežimų savo rankose neturėjome. Nieko kito nebeliko daryti, kaip skubomis tartis su vokiečių geležinkelių direkcija ir susitarti, nors tai nežinia kas bebūtų. Jie patys jau paslapčiomis evakuavosi naktimis, nieko iš pašalinių neprileisdami prie geležinkelio stoties. Vienok jie mus kritiškame momente suprato ir po dviejų dienų nuolatinių pasitarimų sutiko duoti po vieną vagoną mūsų keleiviams prie išeinančių traukinių Kauno kryptimi, o prie paskutinio traukinio, išeinančio 1919 m. sausio mėn. 2 d. net tris vagonus. Turėjome vokiečiams duoti sąrašus tų keleivių, kurie tais vagonais vykdavo.

Aš pats, visus norėjusius iševakuavęs, su inž. B. Tamaševičium Vilnių apleidome 1919 m. sausio mėn. 3 d. 4 val. iš ryto rogėmis. Toji naktis buvo Vilniuje baisioji naktis. Triukšmavo girti vokiečių kareiviai, degė daug namų, gatvėse šaudėsi vokiečiai su vilniečiais lenkais ir pirmaisiais

Savanoris-kūrėjas Ignas Paukštelis, DLK Kęstučio š. kp. garbės šaulys, š.m. kovo mėn. 31 d. atšventęs savo 70 m. amžiaus sukaktį. Buvęs ilgametis Titonių šaulių būrio valdybos pirmininkas, jau 50 metų dirba šaulių gretose.

bolševikais. Apie 3 val. ryto, kai šiek tiek aprimo, leidomės į kelionę iš Žvėryno per visą Vilnių į Kaišedorius. Buvo pasnigta, gatvėse matėsi civilių ir kareivių lavonų. Mūsų vežikas mus taip laimingai per Vilnių pervežė, kad niekas mūsų nesustabdė. Kaišedorius pasiekėme tą pačią dieną ir su ten rastu mažu vokiečių kareivių transportu išvykome į Kauną.

Vilniuje atstovauti Lietuvos valdžią liko Mykolas Biržiška, inž. J. Čiurlys — Susisiekimo ministeriją, o poetas Liūdas Gira su 15 kareivių — miesto komendantūrą.

Kaune buvome sekantį rytą ir mus čia pasitiko Justinas Zubrickas-Turčinskis, ėjęs butų aprūpintojo pareigas. Čia jau radosi visi: Tautos Taryba, ministerijos su valdybomis ir departamentais ir manta. Visi buvo susispaudę vienuose rūmuose Donelaičio gatvėje. To namo antrame augšte buvo įsikūręs dviejuose kambariuose Mykolo Sleževičiaus sudarytas antrasis Lietuvos ministerių kabinetas, sekančios sudėties: M. Sleževičius — min. pirmininkas, Jonas Vileišis — Vidaus Reikalų ministeris, plk. Mykolas Velykis — Krašto Apsaugos ministeris, Jonas Šimoliūnas — Susisiekimo ministeris, Voldemaras Čarneckis — Finansų ministeris, Jonas Šimkus — Prekybos ir Pramonės ministeris, teis. Petras Leonas — Teisingumo ministeris. Kostas Daugirdas buvo Valstybės Kontrolės valdytojas ir Stasys Lozoraitis — Ministerių Kanceliarijos vedėjas.

Visos patalpos buvo užimtos Kaune pasilikusio okupacinio korpo, kuriam vadovavo majoras Schuermann. Veikė korpo štabas, kareivių taryba (Soldatenrat), Kauno komendantūra, žandarmerija ir t.t. Visus Kauno tiltus saugojo vokiečių kareivių sargybos. Pačiame mieste buvo tikras Babilonas: vokiečiai, žydai, lenkai, rusai ir lietuviai klegėjo kiekvienas savaip. Nebuvo jokių saugumo garantijų. Vokiečių kareiviai siautė, girtuokliavo. Naktimis jie paleisdavo iš kalėjimo, Mickevičiaus gatvėje, kalinius pasiplėšikauti, su kuriais dalindavosi grobiu. Aprimdavo kada žmonės pradėdavo skųstis žandarams, kurie plėšikus sugaudydavo ir vėl uždarydavo į kalėjimą.

Lietuvių valdžia Kaune dar neturėjo nei policijos nei kareivių. Vokiečiai labai trukdė susisiekimą su provincija. Valdininkai glaudėsi pas pažįstamus, kad galėtų kur pernakvoti ir pavalgyti. Ukmergės prospekte buvo mažas, lietuvaičių išlaikomas viešbutis Rūta, su valgykla pirmame augšte ir keliais kambarėliais antrame. Ten prisiglaudė Lietuvos Tarybos pirmininko pareigas ėjęs Stasys Šilingas ir keli ministeriai, kurių tarpe buvau ir aš pats.

Pati situacija Kaune buvo labai miglota. Miesto plano nebuvo. Žinių rinkimas buvo visaip trukdomas. Bolševikai iš šiaurės ir rytų spaudė mūsų savanorių gretas. Savanoriams trūko visko: apavo, rūbų, ginklų, šaudmenų ir medikamentų. *(bus daugiau)*

Brangiai žmonai

Magdalenai Vasiukevičiūtei-Gintnerienei

mirus, jos vyrui, LŠST CV vicepirmininkui šauliui ANTANUI GINTNERIUI ir visiems artimiesiems reiškiame brolišką užuojautą.

LŠST CENTRO VALDYBA

Detroito Jūrų šaulių "Švyturio" kuopos garbės šaulį kpt. Jurgį Mitkų, dukteris Aldoną Stašaitienę ir Gražiną Petrulienę, žentus bei anūkus, jų mylimai žmonai, motinai ir močiutei

Teresei Mitkienei

mirus, širdingai užjaučiame —

Detroito Jūrų šaulių "ŠVYTURIO" kuopa

Šaulė Tremtyje

Redaguoja K. KODATIENĖ, 16228 Haviland Rd. Linden, Mich. 48451

VLADO PŪTVIO KELIU

Šiais metais kovo mėn. šaulių vienetai vienu ar kitu būdu paminėjo Paulių S-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio 41 metų mirties sukaktį. Pūtvio asmenybė ilgai liks nemirtinga dėl gilaus savo tautos reikalų supratimo ir įkūrimo patriotinės visą tautą apjungiančios — vienijančios organizacijos — šaulių S-gos, kuri suvaidino didelį vaidmenį Lietuvai kuriantis ir vėliau nepriklausomybės metu.

Pagarbą ir dėkingumą jausdami S-gos įkūrėjui ir tremtyje atsikūrę šaulių vienetai, dirbdami Nepriklausomai Lietuvai, stengiasi eiti jo keliu ir idealais.

Kuriems tik teko Pūtvį asmeniniai pažinti, su juo pabendrauti, visam gyvenimui paliko įspūdį jo šviesi, spinduliuojanti asmenybė. Jam mirus, šaulių vienetai nuolat vykdavo aplankyti jo kapo Kelmėje ir jo gyventos vietovės, Pūtvių buveinės, Graužikuose.

Paduodami vieno tokio apsilankymo prisiminimai. (Red.)

Vlado Pūtvio kapą ir tėviškę aplankius

1936 m. liepos 26 d. 7-tos rinktinės 17-to būrio dalis šaulių aplankėme S-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio-Putvinskio kapą Kelmėje ir uždėjome vainiką. Vėliau lankėmės Pūtvio muzėjuje Kelmėje ir po to nuvykome į Vlado Pūtvio gyventą dvarą Graužikuose, kur jo sūnaus Vytauto ir visos šeimos buvome maloniai sutikti.

Pranešus mūsų dienos tikslą, buvome nuvesti į dvaro rūmus. Apžiūrėjome Vl. Pūtvio kambarius. Miegamajame niekas nebuvo pakeista, stovėjo viskas kaip buvo palikta. Matėme ordenus, žymenius, kuriais Pūtvis buvo apdovanotas mūsų krašto ir užsienių, įvairiomis progomis. Matėme dėžes, kuriose rusų laikais slėpė knygas žemėje ir daug kitų įdomių dalykų. Visi pasirašėme svečių knygoje. Po to visi buvome Pūtvių šeimos pakviesti pietums.

Vytautui Pūtviui pasiūlius vykome visi į ten pat esantį Graužikų kalną. Lipome į jo viršūnę ir kiekvienas nešėme po akmenį iš kurių, kaip Vy-

VII Rinktinės 17-tas š. būrys prie Vlado Pūtvio-Putvinskio kapo Kelmėje, 1936 m. liepos 26 d. Viduryje uniformuotas būrio vadas Antanas Barančiukas.

1969 m. Kariuomenės atkūrimo minėjime — Montrealyje Pranė Tekutienė sako savo eilėraštį "Partizano motinai".
Foto A. Kalvaitis

Pranė Tekutienė

PARTIZANO MOTINAI

Žalsvo šilko gijos draikėsi miškuose,
Šlaituos baltažiedžiai barstė lapelius.
Veltui motinėle pamiške žvalgaisi,
Su puokšte žibuoklių neateis sūnus.
Tavo lepūnėlio garbaną šilkinę
Plačiašakės eglės taršo įkyriai.
Jo rankoje plienas — ilgėsys krūtinėj,
Jo mintys nuklysta kūdikio keliais.
— Pabučiuok mamyte, padainuok lopšinę! —
Nejučiomis kalba jo lūpų šypsnys,
— Pabudėk prie kryžiaus maldoj už tėvynę,
Gal mūsų padange debesys nuslys.
Po kovos lemtingos pašvaistėm išblėsus,,
Laisvės varpo aidui banguojant laukais...
Pamiške žvalgykis vasarai atvėsus,
Takeliu per lauką sūnus, gal pareis.
Po ąžuolais žydi rožės purpurinės,
Vėlinių naktyje — tai kraujo lašai.
Ten ilsis didvyriai kritę už tėvynę —
Neraudok mamyte, jei sūnus tenai.

---

tautas mums paaiškino, turėjo būti statomas Pūtviui paminklas. Pasiekus kalno viršūnę, radome virš dviejų metrų augščio suneštą akmenų krūvą, šį dvarą aplankiusių svečių pastangomis.

Įdomus ir gražus Graužikų kalnas. Iš dvaro pusės apaugęs tankiu lazdynu. Lazdynų šakos taip susijungusios, kad lipant taku į viršų lyg žaliame tunelyje jautiesi. Kito kalno pusėje staigi pakalnė ir žemai — lyguma. Čia įrengta čiuožynėlė. Į specialią sėdynę įsėdęs nučiuoži apačion. Lygumoje žaliuoja pasodintas plačiašakis ąžuolas.

Kalno viršūnėje matėme ir erdvią, lazdynais apsuptą aikštę — gegužynių vietą, kur linksmindavosi jaunimas. Ypač Vlado Pūtvio žmonos ir dukters — Emilijų vardinių proga čia suvažiuodavo daug svečių.

Pūtvio dvare buvo auginami karpiai ir buvo įruošta gražių prūdų. Mums buvo pademonstruota įdomus sportas, pervažiavimas dviračiu per patiestą siaurą lentą prūde. Vytautas paaiškino ir čia pat vaizdžiai parodė kaip pasielgti su dviračiu kada griūni, kad neužsigautum — vikriai nustumdamas dviratį į vieną lentos pusę ir pats nugriūdamas į kitą gilaus prūdo pusę.

Vakare visi drauge dalyvavome naujoje mokykloje suruoštame vaidinime ir pasilinksminime.

Išvažiuojant namiškių buvome rūpestingai išlydėti. Vytautas švietė mums didele žibaline liktarna, kol susitvarkėme arklius ir vežimus. Džiaugėmės savo pavykusia išvyka ir niekas nenujautėme, kad tas atsisveikinimas buvo paskutinis. Tokio šilto šauliško priėmimo ir po 34 metų negalime užmiršti. **A. B.**

Šauliškas ačiū sesėms, broliams už atsiųstą kūrybą, straipsnelius, žinutes, nuotraukas. Laukiu ir toliau jūsų žodžio, kad skyrelis būtų įdomesnis. **Redaktorė**

Jono Vanagaičio š. kuopa Bostone išleido vieno puslapio, rotatorium spausdintą laikraštuką "Trimitukas". Jame talpinamos žinios apie kuopos veiklą, norint, kad kuopos nariai būtų geriau informuojami, ką atlieka valdyba.

•

J. Vanagaičio š. kp. valdybą šiais metais sudaro šauliai: inž. Juozas Stašaitis—pirmininkas, Albinas Šležas—vicepirm., Stasys Urbonas—sekretorius, Birutė Šakenienė—iždininkė, Juozas Liutkonis ir Bronius Utenis—valdybos nariai.

Sveikiname 2 p. D.L.K. Algirdo pulko savanorį-kūrėją ir Vyties Kryžiaus kavalierių atsargos viršilą LEONĄ VASILIŪNĄ 70 metų sukakties proga ir linkime sveikatos ir ilgai dar gyventi, jog Lietuva dar nelaisva.

2 pėst. D.L.K. Algirdo pulko savanoriai-kūrėjai:
Jurgis Miliauskas
ir
Bernabas Baikauskas

Perthas, West Australia

JONO SKEIVELO a.a. Mamytei mirus Lietuvoje, jį, jo žmoną ir kitus gimines, liūdesio valandoje, nuoširdžiai užjaučia

Niagaros Pusiasalio
RAMOVĖNAI

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Kpt. Vytautas F. Mikolaitis, paskutinius keleris (1966-69) metus tarnavęs **U.S. Army Missile and Munition Center and School**, Redstone Arsenal, Alabamoje, nuo 1969 m. rugsėjo mėn. tarnauja HHB 7th Bn (HAWK) 5th Arty., Chunchon, Korėjoje. Už trijų metų (1966-69) gerą tarnybinį darbą Redstone Arsenale, vasario 6 d. jis buvo apdovanotas **The Army Commendation** medaliu.

Vytautas rašo savo laiškuose, kad dabartinėje tarnyboje jis gauna uždavinių lankyti Korėjoje esančius JAV kariuomenės dalinius ir kai kuriuos ROK (Korėjos) dalinius. Jam tenka daug keliauti ir nemaža Korėjos vietovių aplankyti. Yra aplankęs vietoves, kuriose 1952-53 m. jam teko su priešu kautis. Vytautui nuo 1952 m. rugsėjo mėn. teko būti karo lauke, Korėjoje, ligi pat paliaubų pasirašymo. Kautynėse jis buvo sužeistas. Už pasižymėjimą kautynėse buvo apdovanotas trimis medaliais. Po paliaubų buvo perkeltas Japonijon į Tolimųjų Rytų priešlėktuvinę mokyklą. Japonijoje jam teko išbūti beveik tris metus. Jis rašo: "Būnu labai nustebintas, kad šiuo metu tos vietovės man vos beatpažįstamos. Miestas Munsan, Charwan slėnyje ir kiti, 1952-53 m. karo audrų buvo sunaikinti, išgriauti, o šiandien gražiai viskas atkurta, kad praeities sunaikinimo nei žymės nepastebima. Lankydamasis Osane, įvykdęs tarnybinį uždavinį, turėdamas dar kiek laiko, pasiryžome (mudu su mano šoferiu) pamatyti, nepertoli esantį kaimą kur prieš 17 metų buvome įtvirtinę bateriją. Atvykę į baterijos vietą radome vienam kaimiečiui priklausantį, nedidelį ūkį. Beapžiūrinėdami kaimą netikėtai susitikome vieną senyvo amžiaus kaimietį, su kuriuo, net po 17 metų, vienas antrą atpažinome. Iš karto, matyt, jis lyg nebuvo tikras, kad aš būčiau tas pats, tik kai pasisakiau buvęs tuomet seržantas, senukas pradžiugo, net su ištiestom rankom puolė prie manęs ir, kaip seni pažįstami, draugiškai pasisveikinome. Jis labai prašė mudu, kaip svečius, užeiti į jo namus. Tačiau mums laikas neleido — reikėjo jau paskubom vykti į Chunchon, kad laiku įteikti mano vizito raportą."

Kpt. Vytautas F. Mikolaitis apdovanojamas The Army Commendation medaliu.

Amžinai atsisveikinta su šiais kariais: vrš. **Juozas Kupčinskas**, V. Vokietijoje dirbo darbo kuopose, buvęs Lietuvos kar. savanoris-kūrėjas, mirė Čikagoje, sausio 17 d. Bradforde, Anglijoje. Ištiktas širdies smūgio, mirė kūrėjas-savanoris, Vyties Kryžiaus kav. **Aleksandras Barauskas**, kilęs iš Vilniaus; Lietuvoje mirė ekon. kar. **Vladas Kurkauskas**, buv. Klaipėdos krašto guber., Žemės ūkio rūmų pirm. Vilniaus komendantas ir dėstytojas Augšt. Kar. kursuose. **Juozas Siminkevičius** mirė kovo 26 d., sulaukęs 68 m. Ilgą laiką jis tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Mirė **Jeronimas Graužalis**, gyv. Swoyersville, Pa., Korėjos karo veteranas; **Petras Sankus**, gyv. Wilkes Barre, mirė kovo 12 d. Buvo II Pas. karo veteranas.

— **Linas Ausiejus** buvo sunkiai sužeistas Vietname, skrendant malūnsparniu į frontą. Jis kurį laiką buvo gydomas Japonijoje, dabar atvežtas į Chelsea ligoninę. Jam buvo sulaužyta ranka ir sužeistos kitos kūno dalys. Linkime kuo greičiau pasveikti ir vėl įsijungti į jaunimo gretas.

— **Algis Butkus** kovo mėn. 17 d. pašauktas atlikti karinės tarnybos. Jo tėveliai gyvena Brooklyne, N.Y.

— Kpt. **J. Gliaudys** buvo atvykęs į Los Angeles pas tėvus; jis dabar dirba 5 armijos divizijoje, teisme advokatu, Kolorado valstijoje.

— Arch. **Alg. Bublys**, atlikęs karinę prievolę Pietų Korėjoje, buvo išvykęs į Graikiją ir kitas valstybes, o dabar dirba savo specialybėje Birmingham, Mich. **Ged. Gasparas**, čikagietis, dirba Fort Huodma, Arizonoje, laisvalaikiu lanko Tucson universitetą.

— Sgt. **J. Klimas**, kurio tėveliai gyvena Čikagos pietvakarių apylinkėje, buvo apdovanotas žvaigždės medaliu už heroizmą Vietname.

— Kpt. **Kęstutis Gedmintas**, pustrečių metų praleido Tolimuose Rytuose, Okinawoje ir Vietnamo fronte. Išgyveno įvairių pavojų, buvo Khe-Sanh

apsupime. Jis vėl išvyksta į Fort Benning, Ga. studijuoti specialių karo dalykų.

— **Richardas Kružikas**, iš Waukegan, Ill., buvo parvykęs į Havajus atostogų vienai savaitei, kur pasimatė su žmona ir vėl grįžo atgal į frontą. Jis baigs ten tarnybą gegužės mėnesį.

— **Eugenijus Grįžas**, iš Kenošos, Wis., sekmingai atliko karinę tarnybą. **Pov. Markūnas**, atlikęs prievolę, pasiliko kuriam laikui V. Vokietijoje. **Bernardas Skališius** tarnauja laivyno bazėje Glenview. Kpt. **Stasys Ripskis**, atitarnavęs parašiutininkų daliniuose, V. Vokietijoje ir Vietname, išėjo atsargon. Dabar dirba V. Vokietijoje, studijuoja vokiečių kalbą. Jo tėveliai gyvena Evergreen Park, Ill.

— Kpt. **Petras Bojevas** buvo atvykęs į JAV palaidoti savo motinos. Pabuvęs kiek su šeima Čikagoje, vėl grįžo atgal į Vietnamą. Mes čikagiečiai jam reiškiame gilią užuojautą netekus motinėlės.

— **Z. Krasauskas**, iš Čikagos, įstojo į JAV aviacijos akademiją, Kolorado valstijoje.

— Už Vietname žuvusius ir kovojančius lietuvius, kovo mėn. 22 d. Tėvų Jėzuitų koplyčioje kun. Kubilius atnašavo šv. mišias; giedojo Kalvaitytė-Velbasienė.

— Lietuvių šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje veteranai nori įrengti vėliavų alėją. Tikime, kad kartu su JAV bus ir Lietuvos vėliavos.

TEISININKAS KAPITONAS JURGIS GLIAUDYS

Jurgis Gliaudys, gimęs balandžio 23 d., 1944 metais, Kaune, tarnauja JAV Armijos Teisininkų korpe. Karo tarnybą pradėjo 1968 m. Atlikęs pagrindinį apmokymą Fort Leonard Wood, Mo. ir Ft. Sill, Okla., buvo paskirtas į karininkų kursą, Ft. Belvoir, Va. Iš ten perkeltas į Teisininkų korpą (Judge Advocate General's Corps). 1969 m. dėstė karo teisę University of Virginia ir buvo pakeltas į kapitono laipsnį. Tų pat metų rudenį paskirtas į 5-tos armijos štabą, į Ft. Carson, Colo., kur dirbo gynėjo pareigose, o 1970 m. paskirtas divizijos finansinių reikalų teisininku.

Kapitonas J. Gliaudys, Marijos ir rašytojo Jurgio Gliaudos sūnus, yra baigęs augštojo mokslo kursus dviejuose universitetuose: University of Southern California (A.B. laipsniu) 1965 m. ir Loyola University of Los Angeles (J.D. laipsniu) 1968 m. Nuo 1968 m. priimtas į advokatų draugiją. Kpt. J. Gliaudys turi teisę praktikuoti visuose Kalifornijos ir federalinės valdžios teismuose. Taip pat, 1969 m. jis įgijo teisę praktikuoti Vyriau-

siame Karo teisme (Court of Military Appeals).

Būdamas studentu, priklausė Phi Alpha Delta teisininkų korporacijai; vedė Skautų vyčių skyrių Skautų Aido žurnale; redagavo Los Angeles tada leidžiamą skautų leidinį Žvalgas; aktyviai bendradarbiavo USC laikraštyje Daily Trojan.

Dabar priklauso kelioms profesinėms tesininkų organizacijoms, tarp jų American Bar Assaciation, California State Bar Association, Los Angeles County Bar Association, Lawyers Club of L.A. Alumnų organizacijose minėtinos USC Alumni, Loyola Law Advocates ir Judge Advocate General's School.

Kpt. J. Gliaudys žada rašyti KARIUI, suteikdamas medžiagos iš JAV Armijos gyvenimo, liečiant teisinius reikalus.

NAUJASIS ŠTABO BATERIJOS VADAS

Stovėdamas šalia savo tėvo, Lietuvos sostinės Kauno gatvėje, vos ketverių metų amžiaus Juozas Mieželis galėjo matyti horizonte rusų kariuomenės stovyklų dūmus. Keletos valandų bėgyje "pergalinti" raudonoji armija užtvindė jo tėvynę, kai panikos apimti gyventojai paskubomis spruko nuo tos žiaurumo, bado ir naikinimo bangos.

Berniukas, kartu su broliu, motina ir tėvu, Lietuvos kariuomenės generolu (kuris bijojo galimo rusų keršto už vestas bylas Vyr. Teisme prieš rusus kriminalistus), slapta sulipę į traukinį, pasitraukė už Vokiečių sienos.

Tas dėjosi 1944 metais. Šiandien, praėjus 25 metams, Juozas Mieželis yra Jungtinių Amerikos Valstybių kapitonas. Dabar jis yra paskirtas 75-tos artilerijos grupės štabo baterijos vadu.

Kpt. J. Mieželis stojo tanybą atlikti 1960 m. ir išbuvo kareiviu penkeris metus. Pagrindinį mokymą jis atliko Ft. Leonard Wood, Mo., ir sunkiųjų ginklų apmokymą — Ft. Riley, Ka.

1960 m. liepos mėn. jis buvo išsiųstas į Korėją, grįžęs buvo pakeltas į seržantus. 1965 m. lapkričio mėn. jis baigė Artilerijos Karininkų Kandidatų mokyklą Ft. Sill, Okla. ir buvo pakeltas į jaun. ltn. laipsnį.

1966 m. jis buvo paskirtas brig. gen. G. G. O'Connor (4-tos pėst. div. vado) adjutantu ir dalyvavo veiksmuose Vietname.

Grįžęs į JAV, 1967 m. jis baigė Augštesniuosius Karininkų kursus. Per 10 metų tarnybos kariuomenėje jis buvo apdovanotas eile karinių žymenių. (Taip rašoma Amerikos karių laikraštyje.)

* * *

Kongresmanas Edward J. Derwinski (R-4th, Ill.) praneša, kad **Arvidas Jarašius**, Edmundo Jarašiaus iš Lansing, Ill, sūnus, yra priimtas (jo pasiūlymu) į JAV Karo akademiją, West Pointe.

Jarašiai atvyko į JAV 1950 m. Arvidas baigia Thorntono gimnaziją š. m. birželio mėnesį.

LIETUVIAI BUVĘ KARIAI MIRĘ VOKIETIJOJE

Vladas Rastauskas mirė Kaiserslauterno miesto ligoninėje 1969 gruodžio 23. Palaidotas gruodžio 31 Kaiserslauterno kapinėse. Laidotuvių apeigas atliko kun. Br. Liubinas, vainikus padėjo 2040 ir 8593 LS lietuvių kuopos.

Velionis buvo gimęs 1898 vasario 25 Vaiškiuose, Aukštaitijoje. Buvo Lietuvos kariuomenės savanoris-kūrėjas, o vėliau tarnavo pasienio policijoje. Turėjo gausią šeimą, bet II pasaulinio karo gale į Vakarus pasitraukė vienas. Negalėjęs išemigruoti į JAV, ilgą laiką tarnavo 2040 LS kuopoje, iš kurios buvo atleistas į pensiją. Priklausė ir toj kuopoj veikiančiai LB apylinkei, uoliai dalyvaudavo lietuviškuose renginiuose, nevengdamas nė tolimų kelionių. Su savo šeima, žmona ir vaikais, turėjo glaudų ryšį, nepaisant, kad kai kurie jos nariai gyvena Kaune, o kiti Sibire.

Schönenbergo (Kreis Kusel) karių kapinėse yra palaidoti šie buv. vokiečių kariai, kurie, sprendžiant iš pavardžių, gali būti lietuviai: **Martin Preikszas**, 66 metų, miręs 1945; **Georg Preikszas**, 35 metų, miręs 1945 ir **Adolf Sendzik**, 34 metų, miręs taip pat 1945.

• 1950 m. amerikiečiai pradėjo bandyti individualinius sprausminius lėktuvus — kilnotojus, kol 1968 m. Williams Research Co., po 50 bandymų, pavyko su minėtu kilnotoju išsilaikyti ore apie 4 minutes, atliekant skridimą visomis kryptimis ir įvairiam augštyje. Iki šių metų, šios rūšies kilnotojas jau turi ir savo pavadinimą. Vienas iš tų **WR-19** numatomas pritaikyti daugeliui paskirčių, ypatingai pėstininkų mažiems daliniams taktiniuose veiksmuose.

Sprausminio variklio kilnotoją sudaro variklis, kuris užvedamas medžioklinio šautuvo šovinio dydžio užtaiso; prie jo prijungta du horizontaliniai dujų išmetimo vamzdžiai, su stačiu kampu žemyn nukreiptomis angomis iš kurių paralelei žemyn iš variklio spaudžiamas karštas oras— dujos, stumia visą aparatą su prisirišusiu žmogum, augštyn, 300 svarų stūmimo jėga. Kaitaliojant variklio apsisukimų greitį ir dujų išstūmimo angų kryptis, kaitaliojamas augštis ir kryptys. Iš abiejų variklio pusių, pritaisyti kuro cilindrai, tiesioginiam kontakte su skrendančio žmogaus pečiais-nugara ir varikliu. Kilnojimo aparatas turi parašiutą, kuris veiksmingas pradedant 65 pėdoms. Nevėjuotame ore, gali pasiekti 60 mylių per valandą greitį; skridimo laikas vienu kuro papildymu apie 6 minutės (duomenys netikslūs). Lakūnas prisitvirtina prie aparato panašiai kaip prie parašiuto.

Kilnotojais manoma aprūpinti pėstininkus būrio sąstate. Skrendantis turėtų mažą radio siųstuvą-priimtuvą, ryšiui su daliniu. Uždaviniai būtų — sekti-žvalgyti kelių minavimus (iš oro gerai matosi užminuotos vietos) ir juos pašalinti; susekti pasalas, nustatyti bendrą kelio kryptį; trumpu laiku pratiesti telefono kabelį per sunkiai pereinamas vietas; susekti minosvaidžių ugniavietes, skleisti dūmų uždangas ir kita. Artilerijos daliniuose — taikinių sekimui, ugnies koregavimui naudojant trumpų atstumų televizijos kameras ir kita. Tankų daliniams, veik tie patys uždaviniai, kaip ir pėstininkams. Labai praktiškos reikšmės turėtų laivyne, pirmoje eilėje sekimui (augščiau virš vandens tollau matosi, greičiau gali pastebėti priešo laivus), perkelti iš vieno laivo kitan specialias dalis ar medicinos priemones, užkabint lynus tempimui sugadintų laivų ir kita.

Civilinėje praktikoje, gali būti naudojamas gaisrininkų, policijos, kelių judėjimo trumpam sekimui, pagelbos pasiuntimui sunkiai prieinamosna vietosna.

Pakankamai ištobulinus šį kilnojimo įtaisą, bus galima juo individualiai naudotis ore, panašiai kaip žemėje dviračiu. Trumpuose atstumuose nuvykti krautuvėn, tarnybon, aplankyti draugus. Techniškai tai padaryti galima, tik reikia pareikalavimo ir masinės gamybos, kad būtų prieinama kaina.

Kilnotojai veiksmuose

• **C-5 Galaxy**, sunkaus transporto lėktuvas, bando nuleisti parašiutais 100 tonų krūvį — tankus, sunkvežimius ir kitas kautynėms sunkias priemones, įskaitant 75 parašiutininkus, kurie nuleistas priemones aptarnautų žemėje. Tai bus didžiausias amerikiečių transporto lėktuvas iki šiol naudotas tiekimui.

• Amerikiečiai pritaikė lėktuvų bombas-raketas, paleistas iš po sparno, nukreipti link taikinio **televizijos pagelba**. Kadangi raketa paleidžiama prieš taikinį, lėktuvas gali tuojau pakeisti kryptį ir sekdamas raketos skridimą televizijos ekrane, radio bangomis nuvairuoja į taikinį, tuo būdu išvengiant priešlėktuvinės apsaugos ugnies.

• Š.m. liepos mėn. pabaigoje, amerikiečiai apleidžia **Wheelus** aviacijos bazę, Lybijoje netoli Tripolio, kuri buvo amerikiečių naudojama virš 21 metų kaip naikintojų bazė; pastaruoju metu ten buvo ampokinami Nato pilotai. Bazė apleidžiama 16 mėnesių anksčiau negu buvo sutarta, Lybijos vyriausybei reikalaujant.

• Amerikiečiai sumažino 250 galionų geriamo vandens indus iki 55 galionų talpos, kad būtų patogiau vandenį pristatyti lėktuvais, lengviau paskirstyti daliniams, mažesniuose indu ose lengviau kilnoti judėsyje. Indai pagaminti iš plastikos, užima mažiau vietos tušti, nes lengvai lankstomi, švaresni, nerūdija. Šis pakeiitmas ypatingai vertinamas Vietnamo karo veiksmuose.

• Amerikiečiai Vietname laiko atsargoje taktines raketas **Pershing** — 100 mylių tolinašos, **Sargent** — 75 mylių tolinašos, **Little John** — 10 mylių ir **Honest John** — 12 mylių tolinašos. Priedui — 120 ir 155 mm, kietu kuru varomas, raketas, laidomas iš minosvaidžių. Visos raketos gali turėti branduolinės energijos užtaisus, tačiau abejotina ar šios raketos bus vartojamos ribotuose karuose.

• Šių metų pradžioje, Teherane buvo susirinkę CENTO pėstininkų ir aviacijos karininkai iš Irano, Pakistano, Turkijos, Britanijos ir Amerikos **seminarui**, pėstininkų su aviacija bendradarbiavimo, ryšių metodų ir paramos būdų temomis.

Ankaroje taip pat vyko CENTO diskusijos dėl kalnų dalinių veiksmų ir kautynių giliame sniege. Temas gvildeno turkai ir amerikiečiai. Diskusijose aktyviai prisidėjo dalyvavusių šalių atstovai.

• Hiroshimoje esamais duomenimis (sąrašas pavardėmis) II Pas. kare, savižudžių (kamikaze) japonų lakūnų kartu su lėktuvais yra žuvusių 2624.

• Žydai pagamino minosvaidžių degtuvus, kurie sprogsta tik susidūrus su taikiniu; šis patobūlinimas numatomas įvesti ir lėktuvų bombose.

• Laso Havas, 280 puslapių knygoje, pavadintoje **Hitlerio planuotas atentatas prieš tris didžiuosius**, išleistoje 1967 metais Cowles Education Inc. (kaina $5.95), rašo, kaip trijų didžiųjų susitikime Teherane, II Pas. karo metu, Hitleris planavo atentatą prieš Staliną, Rooseveltą ir Čerčilį. Tema įdomi, tačiau trūksta konkrečių duomenų patvirtinti aprašomus įvykius. Ši ideja galėjo būti nagrinėta vakariečių slaptosios tarnybos kaip apsisaugoti nuo galimo atvejo, tačiau ir šiam spėliojimui naudotasi tik vengrų korespondento Szosz pareiškimais.

• Amerikiečių Karo akademijai skirtą premiją už geriausią 1968-69 metų laidos, karo istorijos studiją, atiteko plk. ltn. James E. Stollard, už temą "1814 metų gruodžio mėn. - 1815 metų sausio mėn. mūšis dėl New Orlean". Plk. ltn. J. E. Stallard yra amerikiečių kariuomenės štabo Planavimo skyriuje, yra baigęs be Karo mokyklos, Tennessee Politechnikos institutą. 1958-60 m., su 3 pėst. divizija tarnavo Vakarų Vokietijoje ir 1965-66 m., su 7 pėst. divizija — Korėjoje, kur buvo kontražvalgybos tarnyboje.

• Britai aprūpino pėstininkus **10 svarų radio siūstuvu-priimtuvu.** Veikimo tolis apie 200 km., bangų ilgis tarp 2 ir 7 megahertzų. Energija gaunama iš sausų baterijų. Numatoma naudoti patrulio ryšiui.

• Australai gavo iš amerikiečių dvidešimt keturis **F-111 lėktuvus**.

ARDĖNŲ PRIEŠPUOLIS

Amerikiečiai spaudoje trumpai paminėjo 1944 m. gruodžio 16 d. - 1945 m. sausio 16 d. (vieno mėnesio) nepavykusį vokiečių priešpuolį Ardėnuose. Tai buvo paskutinis vokiečių bandymas manevruoti, tikslu sustabdyti vakariečių jėgas, nuo įsiveržimo Reicho žemėn, lyg ir sudarant antrąjį Dunkirką. Šio priešpuolio idėja pradėjo formuotis 1944 m. vidurvasaryje. (1944 m. birželio 20 d., po 45 dienų kai pirmasis sąjungininkų kareivis iškėlė koją Normandijoje, Rytprūsiuose—Rastenburge, nuo Staufenbergo portfelyje paliktos bombos sprogimo Hitleris buvo sužeistas ir turėjo kurį laiką gulėti lovoje. Turėdamas laiko ir sugalvojo "Wacht am Rhein" priešpuolio planą.) Prieš žvelgiant į šio plano vykdymą, pravartu pažymėti, kad Stalinas gerai žinojo šio plano pagrindinius apmatus, tikslus ir vykdymo datą, tačiau sąjungininkams visai nieko nepranešė. Jis vilkino žiemos puolimą, iki vokiečiai pradės priešpuolį, laukdamas jo pasekmių, ir tik 1945 m. sausio mėn. paaiškėjus priešpuolio rezultatams, smogė veik į tuščią vokiečių rytinį frontą. Stalinas taip pat žinojo, kad vokiečiai sutelkė apie 200,000 vyrų, paimtų iš rytų fronto rezervų. Jei minėti rezervai būtų pasilikę rytuose, vargu ar raudonajai armijai būtų pavykę pereiti Oderį. To išvadoje, amerikiečiai būtų sutikę rusus ne prie Elbės, bet ant Oderio, britai būtų pirmiau už rusus pasiekę vokiečių raketų bazę Pinemiundėje; Berlynas būtų pirmiau išvydęs vakariečių dalinius ir rusams nebūtų tekusi garbė laimėti karą prieš Trečią Reichą.

Ardėnų operacijoms vokiečių jėgos išsidėstė sekančiai: šeštoji šarvuota armija (devynių divizijų sudėtyje) dešiniam sparne prieš Malmedy, su uždaviniu per Spa, Liège, pasiekti Antverpeną. Armijai vadovavo SS generolas Dietrick "Sepp" (Hitlerio patikėtinis, fanatikas partietis, tačiau be karinės mokyklos ir patyrimo). Centre, prieš Bastogne, septynių divizijų sudėtyje — penktoji šarvuota armija, su uždaviniu, per Namiurą pasiekti Briusselį. Armijos vadas — gen. Manteuffelis. Pietuose, prieš Diekirchą, Brandenburgo vadovybėje, telkėsi septintoji armija, susidedanti iš septynių divizijų, tikslu saugoti kairį sparną nuo gen. Pattono trečiosios armijos. Visoms trims vokiečių armijoms vadovavo lauko maršalas Modelis.

Tarp Koelno ir Triesto buvę trys sąjungininkų armijos, taip pat ruošėsi gruodžio mėn. puolimui, norėdamos pereiti vakarų sieną ir pasiekti Reiną: šiaurėje antroji ir devintoji britų armijos, centre amerikiečių pirmoji armija išsidėsčiusi plačiam bare nuo Liège šiaurėje, iki Luxemburgo pietuose. Pattono trečioji armija rengėsi 90 laipsnių posūkiui, forsuotam smūgiui šiaurės rytuosna.

1944 m. gruodžio 16 d., anksti rytą, po keletos dienų atidėliojimo, vokiečiai pradėjo masinį artilerijos parengimą, kuris nustelbė puolimą pradėjusių tankų triukšmą. 88 mylių plote išsidėsčiusių keturių amerikiečių divizijų gynimą, vokiečiai lengvai praėjo, tačiau nepasiekus Meuse upės (pirmojo tikslo), po nesekmingų apsupimų prie St. Vith ir Bastogne, sąjungininkams suspėjus labai greitu laiku suorganizuoti pasipriešinimą, neleidžiant vokiečiams plėsti puolimo (trijų dienų bėgyje, gen. Eisenhoweris priešpuolyje turėjo apie pusę milijono vyrų), po dviejų savaičių intensyvių kautynių vokiečiai atsidūrė prieš aiškią nesekmę. 1945 m. sausio 9 d. Hitleris pareiškė priešpuolį nepavykusiu, netekus 27,000 žuvusių, 38,000 sužeistų ir 16,000 patekusių nelaisvėn.

Sąjungininkų, ypatingai amerikiečių nuostoliai buvo irgi labai dideli; labiausiai nukentėjo pirmos armijos daliniai, kuriems teko pagrindinis priešpuolio smūgis. Pav. 106 divizija neteko 8,000 vyrų.

1945 m. sausio 16 d., aršios kovos Ardėnuose pasibaigė. Po mėnesio sąjungininkai pasiekė Rheiną, kurį kovo 7 d., prie Remagen, peržengė.

B. B.

RUSIJA — KINIJA

Rusų-kiniečių pasieniai kivirčai tęsiasi nuo senų laikų. Pastangos derybomis išlyginti nesusipratimus nepavyko. Vargiai ar turės teigiamų pasekmių 1969 m. spalio mėn. 20 d. pradėtos derybos dėl tų pačių metų kovo mėnesį Chenpao saloje įvykusio ginkluoto susirėmimo. Ankstyvesnių pasienio susidūrimų dažnai net spaudoje nepaminėdavo. Chenpao įvykis, tiek rusų, tiek kiniečių, buvo sudramatizuotas ir pasaulio spaudoje tam reikalui buvo nepagailėta vietos. Be to, nuo 1969 m. kovo mėnesio iki rugsėjo mėnesio Mandžūrijos pasienyje buvo sutelkta pusantro milijono kariuomenės su sunkiais ginklais ir atominėmis raketomis. Propaganda didėja, tarytum karas turėtų prasidėti pilnoje skalėje. Sovietinės Rusijos padėtis Tolimuose Rytuose turės įtakos į rusų laikyseną Vakaruose, okupuotų kraštų atžvilgiu.

Indijos spaudos žiniomis, kiniečiai Sinkiango provincijoje perkėlė raketų bazes link Indijos sienos, toliau nuo rusų raketų bazių Sibire. Rusų pareiškimu, kiniečiai sutvirtino šiaurės rytinę Sinkiango sieną, perkeldami virš 500 artilerijos pabūklų nuo Quemoy ir Matsu fronto. Rusai Kinijos pasienyje padidino aerodromus, sutelkė didesnį lėktuvų skaičių, nesenai vykdė masinius manevrus, padidino atominiais užtaisais raketų skaičių Sibiro ir Mongolijos bazėse; Tolimųjų Rytų ginkluotų jėgų vadu paskyrė raketų specialistą plk. gen. V. Tolubko.

Abi valstybės praeityje yra jėga užėmę kaimyninių žemių. 1962 m. kiniečiai, kaltindami indus, Himalajuose pasisavinus kiniečiams priklausiusias žemes, įvykdė ginkluotą įsiveržimą.

Nuo 1932 iki 1941 m. rusai turėjo virš 100 ginkluotų susirėmimų su japonais išilgai šiaurės rytinės sienos, Ussuri-Amuro upių srityje — toje pačioje vietoje, kur įvyko paskutinieji rusų-kinų susidūrimai. Trimis atvejais — 1936, 1937 ir 1939 m. susidūrimai išsivystė iki korpų sudėties pilnos skalės kautynių, naudojant tankus, lėktuvus ir sunkiąją artileriją. Kautynės tęsdavosi mėnesiais su sunkiais abipusiais nuostoliais.

1969 m. kovo mėnesio susidūrimas nebuvo pripuolamas — buvo surengtas sustiprinti vienos ir kitos pusės propagandą. Rusai kaltina kiniečius nuolatos keliančius neramumus. Jie teigia, kad nuo 1963 metų kiniečių ginkluotos jėgos pažeidė sieną 5000 kartų. Kiniečiai kaltina rusus tame laikotarpyje pažeidusius kiniečių sieną 4189 kartus. 1969 m. pradžioje sienos pažeidimai iš abiejų pusių padažnėjo, kartu stiprinant propagandą ir demonstracijas. Pagaliau, kovo 3 d. kiniečiai perėjo užšalusią Ussuri upę ir užpuolę rusų pasienio sargybos dalinį, stovėjusį Chempao (Damansk) saloje, nukovė 34 rusus ir pasitraukė. Rusų žiniomis, atsilyginant, kiniečiai buvo įvilioti į spąstus (gegužės mėn. 15 d.), kur neteko 500 kovotojų. Daugiau ginkluotų susirėmimų įvyko gegužės, birželio, liepos ir rugpjūčio mėnesiais. Kiniečių duomenimis rugpjūčio mėn. 13 d. prie Dzungarian vartų, rusų stiprus dalinys, įėjęs apie mylią kiniečių žemėn, apsikasė ir pradėjo tiesti kelią užnugarin.

Ši palaida informacija apie įvykius, be tikslios vietos ir skaitmeninių davinių, be abejo, yra menkavertė, tuo labiau, kad abiejų pusių skelbiamus davinius sunku patikrinti. Neturima vaizdo, kas vyksta nuo 1969 m. spalių mėn. 20 d. derybų pradžios iki dabar. Tačiau, stebėti verta, žinant, kad apie 600,000 kvadratinių mylių buvusios Kinijos imperijos žemių, caristinė Rusija praeitame šimtmetyje yra pagal sutartis užėmusi. Šiandieniniai kiniečiai reiškia nepasitenkinimą anomis sutartimis ir reiškia pretenzijas į tas žemes. Kitas aspektas, tai ryškus karinių priemonių panaudojimo pavyzdys sustiprinti politinę akciją, veikiant pasaulio opiniją ir verčiant priešininką būti įtemptoje padėtyje, grasinant ginkluotais veiksmais, arba prieinant iki riboto (apibrėžto) karo. Klasikinio karo formos keitimasis kaip Artimuose taip ir Tolimuose Rytuose įgija ryškesnes formas. Tikėkimės artimu laiku tas pasirodys ir teoretinių samprotavimų ribose, konkrečiau apipavidalintas.

B. B.

— — —

KARIO nr. 9 (1969) mūsų atstovo Čikagoje padėkoje per klaidą yra išleistas rėmėjas **J. Švedas** — paaukojęs KARIUI 7 dol.

Bangos

Ak, tos bangos, bangos! Bangos vandenyno...
Pavergė, užbūrė, ošimu svaigino.
Ramios, ar audringos kaip prie kranto lūžo
Ar putoms pabirę į uolas sudužo;
Ar galingais mostais krantus daužė, staugė,
Tai vėl ramios, švelnios, suposi pavargę.
Dienų dienoms, naktims ūžesiu liūliavo
Vėsumu gaivino, ramumu alsavo.
Saulėje nušvitę varsų varsas žarstė
Akys paskubomis grožio burtus graibstė.
Žalias krištolinis ūžėsys šlamėjo
Akys kožną bangą pasitikt skubėjo.
Ir dabar, vos akys suglaudžia blakstienas,
Vėl matau aš bangas, — taip per dienų-dienas...
Pavergtas, užburtas vien tik jas svajoju
Bangos, bangos, bangos patyloms kartoju...
Ak tos bangos, bangos, bangos vandenyno,
To tik neužbūrėt kas jūs nepažino.

Virbickas

TREJUOSE HORIZONTUOSE

Jau praėjo 30 metų, kai Lietuvos kariuomenė buvo Sovietų Rusijos išblaškyta, iššudyta. 1940-46 m. laikotarpyje, lietuviai kariai kovojo įvairiuose frontuose. Jų gyvybės geso Sibire, kovų laukuose Rusijoje, Lietuvoje, Vokietijoje ir Vakarų fronte.

Kilus sovietų-vokiečių karui 41.6.22, stovėję Vilniaus krašte mūsų daliniai, saugomi rusų viršininkų, atsipalaidavo, sudarė savisaugos batalionus ir beveik keturis metus kovojo prieš rusus. Sovietai per vienus metus okupacijos išvežė ar nužudė virš trijų tūkstančių Lietuvos karių.

Sovietų sutverta "Lietuviškoji šaulių divizija" grįžo į Lietuvos frontą 1944 m. Ją sudarė 10,250 karių, kurių tik 36% buvo lietuvių. Okupavus Lietuvą antrą kartą, į "Liet. Diviziją" buvo įjungta 13,000 naujų vyrų. Divizija vyko Berlyno link ir jo užėmime dalyvavo apie 8000 lietuvių. Daug lietuvių dalyvavo frontuose Lenkijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Čekoslovakijoje. Kiek jų žuvo, nėra tikrų žinių, tačiau apie 30-50 tūkstančių lietuvių karių turėjo prievarta aukotis Sovietų interesus ginant!

II pasaulinio karo metu, šiapus vokiečių fronto, Rusijoje, Lietuvoje (kartu ir partizanų kovose), ties Klaipėda, Latvijoje, Berlyne, Karaliaučiuje ir kitur (pav. Italijoje), nemaža lietuvių karių žuvo. Kas juos ir surašys! Kiek sąjunginingų pusėje, iš laisvo pasaulio, yra žuvusių lietuvių, ne tik Europoje bet ir Tolimuose Rytuose, niekas nežino. Mes tik apytikriai galime susumuoti, kad netekta virš 60 tūkstančių vyrų. Mobilizavo sovietai Lietuvos vyrus, neatsiliko ir vokiečiai. Todėl Lietuvoje, pagal 1959 metų surašymą virš 200 tūkstančių vyrų buvo rasta mažiau.

O dabar, jaunuoliai siunčiami visur, jų jau yra žuvę ir Čekoslovakijos užėmime ir Sovietų-Kiniečių ginče. Taigi, už vergijos pančius, neskaitant didelio ekonominio apiplėšimo, Lietuva turėjo ir turi rusams mokėti ir labai augštą kraujo duoklę.

Mums visiems lietuviams yra liūdna, kad ne tik Lietuvoje, bet ir šiapus geležinės uždangos žūsta kariai. Vietnamo karas, Lietuvos istorijoje, bus lietuvių krauju įrašytas. Štai, ir vėl fronte krito, vos 20 metų sulaukęs, **Antanas A. Virbickas**, kilęs iš West Paterson, N.J. Karys **Janušas**, iš Čikagos, sužeistas; Sp./4 **R. Junkas**, iš Čikagos, pasižymėjo kovoje, išgelbėdamas kario gyvybę.

Dėl komunistų moratoriumo, štai ką buvę ar esą Vietname kariai sako: "Buvau pašauktas į JAV kariuomenę. Atvykau į P. Vietnamą ir vykdau tai, kas reikalinga. Manau, kad žmonės Amerikoje tik apsunkina mūsų padėtį." Kitas sako: "Aš tikiu į kovą prieš komunizmą, man aišku kodėl karui nepritaria tie, kurie demonstruoja." O, laivyno karys protingai perspėja: "Aš manau, kad tie protestų reiškėjai kada nors vėliau, skaudžiai nusivils ir gailėsis... atėjus metui, kai pačioj Amerikoj vyks kovos ir jose dalyvaus jų pačių vaikai." Human Events, nr. 45, išspausdino žuvusio kario tėvo laišką, kuriame tėvas griežtai draudžia agitatoriams minėti jo sūnaus vardą, nes tik tėvai išaugino JAV karį, jį atidavė frontui, vėliau negyvą pirmieji ašarom aplaistė, apsupdami JAV žvaigždėta vėliava, todėl visų tėvų pareiga griežtai pasipriešinti karių niekinimui — tų karių kurie padėjo savo gyvybes dėl laisvės, kad JAV nebūtų sutrypta žiauraus komunizmo.

Laisvajame pasaulyje, lietuvių karių veteranų dalyvavusių įvairiuose frontuose, nuo Lietuvos iki Vietnamo, yra didelis skaičius. Daugumas jų yra įsijungę į atskirus JAV ar kitų kraštų veteranų postus, net lietuvių postus. Iš viso, JAV yra 26,656,000 veteranų. Žinome, kad New Yorke, Bostone, Čikagoje yra ir lietuvių įsteigtų postų. Čikagoje veikia Dariaus ir Girėno ir Don Varno postai. Jie priima savo tarpan dalyvavusius Korėjos, bei Vietnamo karuose. Lygiagrečiai veikia ir Lietuvos buvusių karių sąjunga "Ramovė", nes daugelis Amerikos postų nenorėjo priimti į savo eiles karių, atvykusių po II Pasaulinio karo. Nors daugelis lietuvių priklauso JAV veteranų postams, tačiau, reikėtų įtraukti juos ir į "Ramovę". Antraip, "Ramovei" teks įsilieti į lietuvių postus, nors ir didelių klausimų tada kils. Tad, galvokime visi, kokių pasiūlymų turime, kaip išvengti sunykimo. **Balys Svalia**

ADELAIDĖJE ŠVIESIAU PASIDARĖ

(Gen. M. Rėklaičio viešnagė)

Lyg kažkieno užburtu mostu 1947 m. pradėjo plūsti lietuviai į tolimąjį pasaulio užkampį — Australiją. Tačiau nesugebėjo su savim atsigabenti daugiau įžymių vyrų, visokių sričių pirmūnų, bei kitų profesinių viršūnių. Sakysim, iš karininkijos augščiausio laipsnio atstovas Australijoje (Sidnejuje) tėra pulkininkas.

Nenuostabu tad, kad 1966 m. į Adelaidę atsilankęs plk. V. Šliogeris (iš Sidnejaus) buvo visaip pagerbiamas, kviečiamas į namus, prašomas viešai prabilti ar pravesti įvairias iškilmes. Eiliniai, puskarininkiai ir kitų laipsnių kariai, prisimindami tarnybos laikus, pasijuto vėl išgyvenąs savo praeitį pulkininko akivaizdoje. Toki apsilankymai tiesiog pakrato mūsų buvusius karius ir juos apvalo nuo įkyriai nuobodžių kasdienybės dulkių.

O, 1970 metų sausio mėn. 17 dienos apsilankymas Adelaidėje, tiesiog, visus ramovėnus sukėlė ant kojų, taip pat sujudino nemaža ir mūsų civilių tautiečių. Iš Čikagos pas mus atskrido pats generolas. Tai P. M. Rėklaitis, vienas augščiausio laipsnio pareigūnų mūsų kariuomenėje. Nors jau pasitraukęs į pensiją, tačiau dar vis žvalus. Ant rytojaus, jis jau važiuoja į Šv. Kazimiero lietuvių koplyčią, kur būna apsuptas tautiečių minios šventoriuje. Po pamaldų kviečiamas kun. A. Kazlausko, MIC, pietų, kur susitinka čikagiškį kun. Spurgį, MIC. Štai jis jau vežamas pavakariais į ateitininkų sendraugių pobūvį, p. p. Dičiūnų sodyboje. Sveikinimai, kalbos, aiškinimai — net ir jaunam žmogui būtų per daug.

Sausio 25 d., karštą ir saulėtą sekmadienio popietę, Adelaidės kalnuose, gamtos apsaugos parke, pušų bei eukaliptų pavėsyje, vyksta Vyties sporto klubo gegužinė.

Generolui priartėjus prie "gegužiautojų" aikštės, suskambėjo lietuviška sutartinė "Kur lygūs laukai"... Pasirodo, čia ne vien tik sportininkų būta. Dainavo buvę kariai, šauliai, policijos pareigūnai, ramovėnai ir kiti laipsniuoti ir nelaipsniuoti vyrai, apsidžiaugę toko reto svečio apsilankymu. Keistas australiškas miškas, bei šlaitai atsiliepė lietuviškais aidais. "Kario" žurnalo platintojas L. Vasiliūnas supažindino miško dainininkus su augštuoju svečiu, rinkosi būrin buvę Lietuvos gynėjai paspausti rankos generolui, pasidalinti praeities įspūdžiais.

Svečias, sujaudintas tokio priėmimo bei susidomėjimo, senuosius ir naujuosius pažįstamus pakvietė prie bufeto po dideliu medžiu, prašė visus pasirinkti gėrimus. Buvo išlenkta po stiklelį generolo sveikaton. Taip besisvečiuojant ilgainiui nebeliko nė vieno "gegužiautojo", kuris ne-

būtų susipažinęs su garbinguoju svečiu, nebūtų jo apklausinėjęs apie savuosius Čikagoje ir kituose Amerikos didmiesčiuose.

Ypač buvusių karių nuotaika buvo pakili, šventadieniška, tokio kito atsilankymo kažin ar besulauks.

Vėl suskambo dainos, kai laikas atėjo atsisveikinti. Pasižadėta drauge su generolu stoti Lietuvai vaduoti darban, įsipareigota tam paaukoti visas likusias jėgas.

Vasario 1 d. įvyko ypatingas karių ramovės susirinkimas. Ypatingas dėl to, kad atvyko net ir tie ramovėnai, kurie niekur iš namų nekeldavo kojos, net per visą paskutinį dešimtmetį, lyg uodai ramiai sau lindėdami po lapu.

Generolas buvo pakviestas susirinkimui pirmininkauti. Susirinkimui pageidaujant ir svečiui pritariant, buvo palikta senoji valdyba eiti pareigas: kpt. V. Patašius pirmininkas, L. Taunys sekretorius ir Bernaitis iždininkas. Augštojo svečio viešnagė ramovėnų veiklai buvo išganingas sveikatos švirkštas.

Pravedęs susirinkimą, jis dar skaitė viešą pranešimą apie Amerikos organizacijas Adelaidės lietuvių namų didžiojoj salėj. Paskaitininko vardas sutraukė nemaža klausytojų. Adelaidėje, tačiau, tuo parengimai dar nesibaigia. Prieš saulei leidžiantis, publika pro šonines duris žygiuoja į kiemą, kur įrengtas Žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklas, nuleidžiama tautinė valiava, giedamas himnas ir Marijos giesmė, taip kaip Kauno mizėjaus sodelyje. Šį paminklą ramovėnai savo rankomis pastatydino savaitgaliais ir laisvalaikiais. Prie šio paminklo generolas padėjo vainiką, prieš tai taręs žodį į susirinkusius.

Svečias išbuvo Adelaidėje tris savaites, bet kiek atlikta, apeita, apžiūrėta, apkalbėta. Svečias išnaudojo ne tik savaitgalius, kai visi ilsisi, bet ir šiokiadienius, vakarais lankydamas karius ir kitus tautiečius, kurie tik jį kvietė pas save į namus. Tokio amžiaus žmogui, tai yra didelės pastangos bei įtempimas. Tačiau, kai vasario 7 d. gausių lydėtojų apsuptas, apdovanotas gėlėm, atsisveikindamas Adelaidės aerodrome, generolas taip guviai, jaunuoliškai sukaliojosi draugų minioje, niekas negalėjo pagalvoti, nors ne vienas nušluostė ašarą, kai pakilo dangun lėktuvas, kad gal visam laikui išsinešdamas šią mūsų kariams brangią asmenybę, kuri adelaidiškiams per tris savaites prašviesino nuobodžią buitį. Linkime jam geriausios sveikatos ir ilgo gyvenimo!

Kūrėjas - savanoris
Leonas Vasiliūnas

MANCHESTERIO, ANGLIJOJE, RAMOVĖNAI

Malonu matyti, kad tremties lietuviai dirba kultūrinį darbą tėvynės garbei.

Štai ir Mančesterio ramovėnai, visi dirba sutartinai, draugiškai ir kupini gerų norų. Narių skaičius auga ir tik dėlto, kad įeiti į darbščių tėvynei pasišventusių tautiečių organizaciją.

Kaip kiekvienais metais, taip ir praeitais, Mančesterio ramovėnai lapkričio mėn. 9 d., kartu su "British Legion" dalyvavo Remembrance Day parade ir padėjo vainiką su lietuvišku trispalviu kaspinu prie Nežinomojo Kario kapo paminklo Eccles mieste. Oras paradui buvo nepalankus, tačiau ramovėnas nenusigando ir žygiavo parade.

Lapkričio bėn. 22 d. Mančesterio ramovėnai surengė Kariuomenės atkūrimo minėjimą Eccles "British Legion" klubo erdvioje salėje.

Paskaitą skaitė ramovėnas kpt. J. Andriuškevičius.

Po paskaitos programą atliko jaunimo organizacija ir skautai. Minėjime dalyvavo Eccles burmistras su žmona ir kiti augšti svečiai.

Po Kariuomenės šventės ramovėnai pradeda ruoštis Naujųjų Metų sutikimui. Ir tas buvo gražiai padaryta.

Dabar — tik balandžio mėnuo, o ramovėnai jau kalba apie Dariaus-Girėno minėjimą, apie vasaros ekskursiją ir kitus reikalus.

1970 m. vasario 7 d. įvyko metinis ramovėnų skyriaus susirinkimas. Skyriaus p-kas K. Murauskas apžvelgė valdybos ir skyriaus atliktus susirinkimus, paskaitas, bei parengimus. Kasoje pinigų apypilniai. Po pranešimų ir diskusijų vyko valdomųjų organų rinkimai. Slaptai balsuojant, išrinktos naujos jėgos: K. Murauskas—pirmininkas, A. Pupelis—sekretorius, A. Jakimavičius—iždininkas, V. Kupstys —p-ko pavaduotojas ir J. Pilipavičius — kultūr. reikalams.

Manoma, kad 1970 m. pareikalaus iš naujos skyriaus valdybos dar daugiau veiklos.

Linkime sekmės! **A. P.**

ČIKAGA, ILL.

Jau nemaža lietuvių organizacijų jaučia sunkumus renkant valdybas. Tie sunkumai pradeda paliesti ir mūsų skyrių. Ir iš tikrųjų, nelengva buvo, kai, kelerius metus pirmininkavęs ir turėdamas daug visuomeninio darbo, kaip LB apygardos pirmininkas, atsisakė būti vėl renkamas. Tačiau, susirinkimo stiprokai "prie sienos priremtas" vėl pasiliko pirmininku. Pakeitus vieną narį nauju, 1970 metams skyriaus valdybą sudaro: pirm. A. Juškevičius, vicepirm. J. Kulikauskas, sekretorius V. Senda, parengimų vadovas K. Leknickas ir iždininkas — Litvinas.

Skyriaus valdyba planuoja surengti vieną kitą paskaitą ar pranešiml, o gal net platesnį pašnekėsį (naujoviškai: simposiumą).

Bene svarbiausias darbas būtų, tai numatytas medelių pasodinimas International Friendship Garden sodelyje, prez. A. Stulginskio ir prez. K. Griniaus atminimui. Sodelis yra 55 mylios nuo Čikagos, prie Michigan City, Indianoje. Ten vešliai auga prez. A. Smetonos pasodinta eglutė, dabar jau didelė eglė.

Sumanymą, sodinti medelius vienoje vietoje visiems trims prezidentams, iškėlė LVS Ramovės c.v. pirmininkas prof. gen. St. Dirmantas Čikagos skyriaus susirinkime. Nors šis klausimas kiek ir užsigulėjo, tačiau tikimasi, kad šiemet gal ir pavyks šį sumanymą įvykdyti. **Js.**

"LIETUVIAI LEGIONIERIAI VIETNAME"

Tai nedidelio formato gražiai, su iliustracijomis, išleisti atsiminimai, kuriuos parašė Bruno Vytis-Vrublevičius, gyvenąs Toronte. Savo laiku jis pats tarnavo Svetimšalių legione, Prancūzijos kolonijoje Indokinijoje, Vietnamo provincijoje. Gerai pažino kraštą, gamtą, gyventojus, turėjo įvairių nuotykių, knygoje įdėta nemaža nuotraukų. Kadangi amerikiečių karas Vietname dabar populiarus, tai įdomu pasiskaityti ir apie pančūzų kovas su kiniečiais. Autorius atsiuntė man tuos atsiminimus su tokiu lydraščiu:

"Didž. Gerbiamas Pulkininke. Reiškiu lietuvišką—kario padėką, už įdėtą straipsnį "Karys" š.m. sausio mėn. apie mus nelaimingus jaunuolius, kurie karo audros mėtomi, parduodami vergai tarnavome svetimiesiems, o ne Lietuvos kariuomenėje. Gaila ir tenka apgailestauti. Pastebėjau iš L.E. leit. Vyt. Dirkį ir mano pavardę. Malonu. Ačiū."

Už tokį gražų mano straipsnio įvertinimą reiškiu eksseržantui Bruno V. Vrublevičiui savo nuoširdžią padėką. **plk. R. Liormonas**

VIEŠAI PAGERBTAS LIETUVOS KŪRĖJAS-SAVANORIS, VISUOMENININKAS, KONSTANTINAS PETRAUSKAS

Prieš kelis metus Čikagos mieste buvo įsteigtas taip vadinamas "Department of Human Resources", veikiąs Čikagos miesto mero globoje. Šio departamento tikslas ir uždavinys — kasmet šiame didmiestyje atrinkti padoriu elgesiu ir pozityvia visuomenine veikla, einamų pareigų bei spaudos srityje, eilės metų būvyje pasižymėjusius, senyvo amžiaus žmones, be rasės, tautybės ir tikybos skirtumo ir pateikti juos viešam pagerbimui.

Aš, kaip ir kiekvienas, manau, lietuvis, džiaugiuos, kad tokių "pripažintų" žmonių tarpe, šiemet buvo pagerbtas mūsų tautietis, buvęs nepriklausomos Lietuvos kūrėjas-savanoris -karininkas, spaudos ir visuomenės veikėjas, Konstantinas Petrauskas.

Paminėtasai dalyvauja visuomeninėje veikloje gražiai reikšdamasis LKKSS-goje, LVS "Ramovėje", Lietuvos Istorijos Draugijoje, LTSąjungoje, eilę metų sėkmingai spaudos informavimo srityje dirbęs Čikagos ALTe, besidarbuojąs Lietuvos žurnalistų sąjungoje; Lietuvių bendruomenės, BATUNo narys ir eilę metų vienas iš Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjaus "štabo" narių, be to, gražiai besireiškiąs lietuvių spaudoje. Jo darbus dažnai skaitome "Karyje", "Naujienose", "Laisvojoje Lietuvoje", "Darbininke", rečiau "Dirvoje", "Keleivyje", "Tėvynėje" ir kt. Be originalių straipsnelių, K. Petrauskas, mokėdamas kelias svetimas kalbas, neretai patiekia spaudai gražių savo vertimų. Skaitėme "Darbininke", per eilę numerių ėjusį jo vertimėlį "Pažadėtoji Žemė", bet tai juk ne pirmutinis ir, tikiuos, ne paskutinis darbelis.

Toki pagerbimai įvyksta "Department of Human Resources" apie pagarbos nusipelnusį asmenį, surinkus žinias ir pristačius kandidatą "Special Events Committee", kurio pirmininkas yra Martin Paltzer.

Už praėjusius, 1969 metus, visoje didž. Čikagoje, "Man of the Year" parinkta iš viso 155 asmenys. Tame skaičiuje yra ir moterų, bet lietuvių tiktai vienas, čia minimas *Konstantinas Petrauskas.* Visi pagerbimui "for Senior Citizens" kandidatai, balandžio 1 d., "Special Events Committee" pirmininko buvo iškviesti į Syde Park YMCA rūmus (1400 East 53rd Street), kur įvyko išrinktųjų iškilmingas, viešas pasveikinimas, kiekvienam jų įteiktas specialus puošnus Čikagos miesto mero R. J. Daley pasveikinimo laiškas. Buvo kalbos ir pav., lietuvio, kaip vienintėlio tokiame gražiame būryje, asmeninis pasveikinimas.

Konstantinas Petrauskas pagerbtas Čikagoje kaip 1969 m. "Man of the Year".

Tuo būdu pagerbtųjų visuomenininkų lietuvių iki šiol Čikagoje turime tik tris: dr. St. Biežį, dipl. teisininką Jurgį Kasakaitį ir dabar, vyr. leitenantą, žurnalistą KONSTANTINĄ PETRAUSKĄ.

Minėdamas šį džiugų faktą, LKK SS-gos ir savo vardu, sveikinu visada veiklų ir iniciatyvos kupiną, mūsų sąjungos narį, mano mielą žemietį, žurnalistą Konstantiną Petrauską.

Kostas Karoblis,
LKKS S-gos CV narys

OFFICE OF THE MAYOR
City of Chicago
April 1, 1970

Mr. Konstantinas Petrauskas
4429 S. Talman
Chicago, Illinois

Dear Mr. Petrauskas:

I have just learned of your nomination for membership in the City of Chicago's Hall of Fame. Please accept my warmest congratulations.

Each year we ask civic and community organizations throughout the city to select one person from among all of their members or participants who has given exceptional leadership and service to the organization and the community at large over a period of many years.

Your selection this year by an organization which has benefitted from your participation and service confers great honor on you.

In order to recognize a growing number of outstanding Hall of Fame nominees this year, the Division for Senior Citizens of the Chicago Department of Human Resources will hold regional ceremonies in their honor.

Following these ceremonies, a citizen's committee will begin the difficult, but rewarding task of choosing from among hundreds of nominees a total of 50 candidates for induction into the City's permanent Hall of Fame.

It will be my pleasure to preside over these induction ceremonies in the City Council Chambers this May.

Within the next several weeks, the Hall of Fame candidates will be announced. Meanwhile, in behalf of every citizen of Chicago, I wish to thank you for the services to our community which have resulted in your nomination to the Hall of Fame.

Sincerely,

Richard J. Daley
Mayor

A.A. AV. KPT. VYTAUTAS PETRUŠKEVIČIUS

Aviacijos kpt. V. Petruškevičius gimė 1901 m. liepos mėn. 14 d. Dangelaičių km., Kybartų valsč. 1921 m. baigė Karo mokyklos IV-ją laidą. Tarnybai buvo paskirtas į 6 p.p. Dalyvavo kovose prieš lenkus. 1925 m. buvo perkeltas į karo aviaciją. Baigęs apmokymą buvo paskirtas lakūnu į 3-čią naikintuvų eskadrilę. Tarnaudamas aviacijoje tęsė dėl karo tarnybos nutrauktą mokslą — lankė suaugusiųjų gimnaziją. 1928 m. ją baigė ir įstojo į Kauno universiteto Teisių fakultetą. Mokslą sutrukdė dėl avarijos nukentėjęs regėjimas ir ilgas ligoninėse ir užsienyje gydymasis. 1938 m. jis išėjo į atsargą.

Į Australiją velionis su žmona, gimnazijos mokytoja A. Penčylaite ir dukterimi Vilija, atvyko 1949 m. Per 20 sunkaus tremtinio gyvenimo metų Adelaidėje buvo gražiai įsikūręs ir rengėsi pailsėti. Buvo likusios tik kelios savaitės ligi pensijos. Deja... 1969 m. liepos mėn. 7 d., užbaigus dienos darbą, jį ištiko širdies priepuolis, nuo kurio ten pat darbovietėje ir mirė.

Šių metų kovo mėn. 15 d. velionies šeimos rūpesčiu, dalyvaujant daugeliui jį gerbusių ir mylėjusių tautiečių, buvo pašventintas paminklas ant dar vieno ištikimo lietuvio kapo. Ramaus būdo, atleidžiantis, vienybę raginantis ir ją branginantis, žodžiu ir darbais tarnavo pavyzdžiu kitiems. Buvo tvirtas bendruomenės ir duosnus lietuviškų mokyklų rėmėjas. Jam pastatytame paminkle iškalta eilutė — "Kur banguoja Nemunėlis, kur Šešupė miela plaukia", liudija mintį, kuri lydėjo a.a. kpt. V. Petruškevičių jo žemiškoje kelionėje.

C. Zamoiskis

ROČESTERIO RAMOVĖNŲ ŠEIMOS MIRĘ NARIAI

Šį pavasarį negailestinga mirtis išplėšė iš mūsų ramovėnų šeimos tarpo garbingos atminties **Oną Keibienę** ir **Andrių Naujoką**. Pirmoji — ramovėnų sk. valdybos nario Vlado Keibos žmona — malonaus būdo moteriškė, buvusi mokytoja Lietuvoje, ilgesnį laiką sirguliavusi ligoninėje mirė vasario 27 d. ir palaidota kovo 2 d. Atsisveikinimo kalbą kapinėse pasakė ramovėnų vardu V. Vitkus. Giliame nuliūdime liko vyras ir duktė Vita Radžiuvienė su šeima, gyv. Kanadoje.

Antrasis amžinybėn iškeliavęs buvo ats. kapitonas Andrius Naujokas. Tai buvo savotiškai įdomus žmogus: būdamas 28 m. amžiaus apleidžia Raudondvario pradž. mokyklos vedėjo vietą ir stoja karo mokyklon. Ją 1925 m. baigęs tarnavo 2 p. pulke ir aviacijos ūkio tarnyboje.

Čia Ročesteryje sunkiai fiziniai dirbdamas, sugebėjo kartu su sūnumi Algiu baigti augštuosius chemijos mokslus, bet tomis privilegijomis nepasinaudojo.

Kurį metą, pradžioje jis buvo Ramovės sk. valdybos narys, bet pradėjęs sirguliuoti, iš aktyvios veiklos pasitraukė. Mirė ligoninėje kovo 7 d.; palaidotas kovo 11 d. Vargšė našlė Emilija Naujokienė negalėjo savo vyro laidotuvėse dalyvauti, nes ji pati tuo metu sunkiai serganti toje pat ligoninėje gulėjo. Tai labai jaudinantis įvykis: žmona ligoninėje, gi vyras jau karste. Ašarose paskendusi liūdi savo mylimo vyro žmona Emilija ir sūnus Algis su šeima savo gerojo tėvo, uošvio ir senelio.

Atsisveikinimo kalbą pasakė kapinėse ramovės sk. valdybos narys V. Keiba.

Abiem gilaus skausmo paliestom šeimom reiškiu savo šeimos vardu nuoširdžią užuojautą.

R. Liormonas

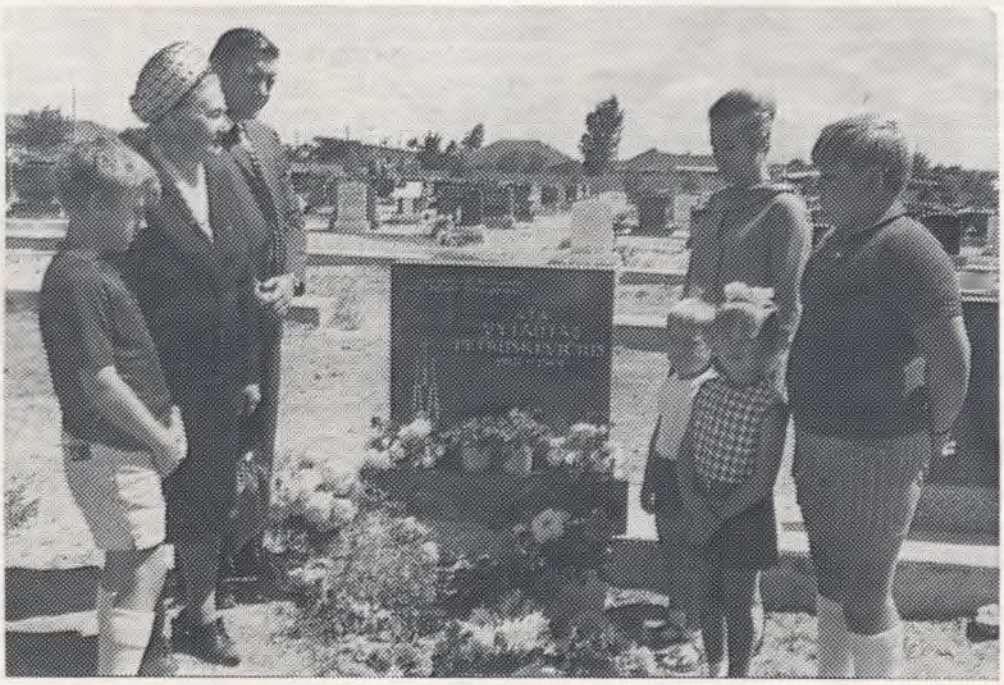

A.A. av. kpt. Vytauto Petruškevičiaus kapas Centennial kapinėse, kur laidojami visi Adelaidės lietuviai. Prie paminklo velionies žmona (kair.) žentas inž. A. Dundza, duktė Vilija ir anūkai.

Emilija ir Andrius Naujokai

L.V.S. Ramovės Rochesterio sk. nario Vlado Keibos kalba laidojant a.a. ats. kapitoną Andrių Naujoką

Man skaudu čia tarti kelta žodžių atsisveikinant a.a. Andrių Naujoką todėl, kad mes šiuo laiku šią vietą, pasakyčiau, ėmėme labai dažnai lankyti. Vos per dešimts dienų maža Rochesterio lietuvių kolonija neteko trijų narių ir mes juos čia, į šią amžino poilsio vietą, atlydėjome.

A.a. Andrius buvo mokytojas — pedagogas, patriotas, rimtas, ramus, gal kartais šiek tiek užsidaręs, susimąstęs. Gal norėdamas daugiau atsiduoti neseniai atstatytos Lietuvos nepriklausomybės labui ir įnešti įnašą jos laisvės išlaikymui, a.a. Andrius apleidžia pradžios mokyklą ir 1923 m. spalio mėn. 26 d. stoja į Lietuvos Karo mokyklą. Tuo pat metu ir aš buvau priimtas į Karo mokyklą. Čia per du metus teko arčiau pažinti Andrių. Susidraugavome ir dažnai pasikalbėdavome įvairiomis temomis, ypač iš dėstomųjų dalykų mokykloje.

1925 m. rugsėjo mėn. 7 d. baigėme Karo mokyklos VII-ją laidą. 53 karininai buvo pakelti į pirmąjį Lietuvos kariuomenės karininko, jaunesniojo leitenanto, laipsnį. Išsiskirstėme į paskirtus kariuomenės dalinius, įvairiose Lietuvos vietovėse, kur iki 1940 m. teko susitikti su juo gal tik du kartu.

1955 m. man persikėlus į Rochesterį dažniau tekdavo susitikti ir prisiminti Karo mokyklos laikus. Susitikus jis vis klausdavo — "kaip gi II būrys"? Mat, abu buvome II būryje. Buvome daugiau negu draugai — buvome Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės ginklo draugai.

Iš 53 karininkų šiandien liko labai mažai. Negailestinga mirtis keltą pasiėmė čia Amerikoje, Australijoje ir Kanadoje. Daug komunistai nukankino, sušaudė, ištrėmė į Sibirą ir ten jie neteko gyvybės.

Ir štai, gana ilgai ir sunkiai sirgus, mielam Andriui, negailestinga mirtis pakirto jo gyvenimo siūlą, o mes čia susirinkę prie jo karsto tylia malda lūpose tariame jam atsisveikinimą: Amžiną atilsį!

Tegul bus leista man, o gal ir mano pareiga, likusių Lietuvos Karo mokyklos VIII-tos laidos karininkų vardu, o taip pat Rochesterio ramovėnų vardu, pareikšti gilią užuojautą jo žmonai Emilijai ir sūnui Algiui su šeima. Mes čia susirinkę kartu giliai liūdime netekę mielo ramovėno, lietuvių bendruomenės nario.

Andriau, mylėjai Lietuvos žemelę, bet skyrus likimui, tebūnie Tau lengva svetinga Amerikos žemė — ilsėkis amžinoje ramybėje.

SKUBIAI REIKALINGA PARAMA

"Karys" 1 nr. sausio mėn. 1970 m. "Lietuviai kariai laisvajame pasaulyje" skyriuje paskelbė tokią žinią:

"Sav. kūrėjas Kazys DOBILAS, gyv. Cicero, Ill., atšventė savo gyvenimo 70 metų sukaktį. Jis, kuris laikas, sunkiai serga. Kariuomenės šventės proga jį aplankė plk. Naujokas ir sveikino kariuomenės vardu. Kadangi pensijos maža pragyventi ir žmonai tenka dirbti, tai p. Motušiai apmoka slaugės išlaidas."

Taigi, parašyta labai trumpai ir labai aiškiai. Tik viena čia nelabai aišku, būtent, kodėl mes nesugebame, ar nenorime bent kiek palengvinti paskutines gyvenimo dienas tų, kurie prieš daugelį metų, nesigailėdami savęs, stojo į karių eiles ir aukojo savo gyvybę, kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma. Šiandieną buv. karių invalidų, ar šiaip į sunkumus patekusių liko labai mažas skaičius. Reikia atsiminti, kad jų padėtis ypatingai pasunkėjo, netekus Lietuvai nepriklausomybės ir dėl to mūsų, lietuvių gyvenančių laisvame pasaulyje, pirmaeilė pareiga jų ir jų šeimomis kiek galint pasirūpinti. Čia tenka pasakyti, kad buv. kariais savanoriais tiek tepasirūpinama, kad mirus ir palydint amžinybėn nesigailima pasakyti kuo daugiausia kalbų, priminti nuopelnus ir t.t.

Šiuo metu, kai mūsų plačioji visuomenė labai užimta skirstymu paramos jaunimui, fondų steigimu, paminklų statymu ir neturi laiko pagalvoti, kad viską ką šiandieną turime, tai tik dėka ano meto jaunuolių, kurių niekas ir negalvojo paremti, kurie vedini patrijotizmo stojo į kovą prieš tėvynės Lietuvos pavergėjus ir nežiūrint to meto sunkių sąlygų savo pareigas atliko. Ir šiandieną buv. karius savanorius tapusius invalidais ir negalinčius savimi pasirūpinti, palikti Dievo valiai būtų neleistinas apsileidimas. Atrodo, pirmoje eilėje turėtų į tai atkreipti dėmesį kariai, ramovėnai ir jų valdybos ir surasti būdų iš kokių fondų skirti bent šiokią tokią paramą dar gyviems buv. kariams, ypatingai invalidams, kurie tokios paramos labai reikalingi.

Mtks. Klans

(Prie šio laiško autorius pridėjo ir 20 dol. čekį Kazio Dobilo paramai, kuriam pinigai yra persiųsti. Red.*)*

—•—

"Viso labo ir geros sėkmės leisti garbingą žurnalą LITUANUS", rašo 90 metų jaunuolis, kaip jis save vadina, Petras Jaras iš Baltimorės, atsiųsdamas $25.00 čekį padengti LITUANUS leidimo išlaidims.

Malonus "KARIO"
Redaktoriau!

Žurnale "Karys" No. 1, 1970 m. yra atspausdinta įdomi foto nuotrauka su užrašu: "Lietuvos kariuomenė įžygiuoja į išlaisvintą Klaipėdą, 1923 m. sausio mėn. 10 d." Su data čia truputį suklysta. Sukilimas tik tuo metu buvo pradėtas. Klaipėdos miestas lietuvių sukilėlių buvo pilnai paimtas tik 1923 m. sausio mėn. 15 dienos vakare. Iš veikusių trijų sukilėlių grupių buvo suformuotas I-mas Klaipėdos krašto pėstininkų savanorių pulkas. Jis buvo apmudiruotas, to meto, Lietuvos kariuomenės uniforma, tik kepurėse nešiojome įsegtą Klaipėdos miesto herbą. To pulko 9-ji kuopa, buvo sudaryta iš buv. Vokietijos karių ir daugumoje lietuviškai kalbėti nemokančių. Visos komandos buvo vokiečių kalboje. Aš iš tos kuopos, drauge su keleta lietuvių moksleivių, buvau paleistas į atsargą vasario 15 dieną. Reguliari Lietuvos kariuomenė, jeigu Jūsų dabar neklaidinu, Klaipėdon įžygiavo 1923 m. vasario mėn. 16 dieną. Nuotraukoje matosi paraduojant Klaipėdos miesto teatro aikštėje 7-tas pėst. pulkas ir gusarai.

Skaitytojas

Kaina
2 Lt — a

PATIKSLINIMAS

Š.m. "Kario" nr. 1, Balio Augino straipsnyje yra keletas klaidų, kurias pataisau. Pažymėta, kad dalis tų garbingų vyrų, kurie nūnai išvežti ir gal jau mirę raudonose Rusijos vergų stovyklose: buv. Šaulių Sąjungos veikėjas Daudžvardas. **Vincas Daudžvardas**, ne tik gal mirė, bet jau yra įvykęs faktas; jis 1941 m. birželio 26-27 naktį, Červenėje buvo bolševikų sušaudytas ir miesto senkapiuose, kartu su kitais sušaudytais, bendroje duobėje, palaidotas.

Vyr. Mažosios Lietuvos gelbėjimo komiteto narys **Kazys Marcinkevičius** klaidingai pažymėtas. Ne Kazys, bet **Aleksandras Marcinkevičius** (nuo 1939 m. Mantautas).

Žuvusiųjų tarpe yra ir saugumo viršininkas Gvildys. **Jurgis Gvildys** yra buv. Mažeikių vid. mokyklos, vokiečių kalbos mokytojas. Vėliau Klaipėdos krašte saugumo policijos valdininkas, bei Telšių raj. saugumo policijos viršininkas. Jis be teismo sprendimo buvo nušautas geštapininko Berento, kuris po karo, vokiečių teismo, už nužudymą J. Gvildžio buvo nubaustas tik 4 metais sunkiųjų darbų kalėjimu.

Autorius mini Vyr. Mažosios Lietuvos gelbėjimo komiteto narį Stasį Girėną, žuvusį didvyrio mirtimi Soldino miške. Dėja, **S. Girėnas** Klaipėdos sukilimo metu gyveno Čikagoje, JAV ir fiziniai negalėjo būti Klaipėdos krašte ir dalyvauti komitete. Minėto komiteto nariu buvo ir sukilime dalyvavo **Itn. Stepas Darius**, kuris irgi žuvo didvyrio mirtimi prie Soldino, bet strapsnyje nepaminėtas.

Pakeistas vardas **Simonaičio**, jis ne Edvardas, bet **Erdmonas**. Be to, Erdmonas Simonaitis pažymėtas kaip rektorius, buv. Klaipėdos krašto direktorijos prezidentas. Tačiau E. Simonaitis nebuvo nei universiteto, nei šiaip kurios augštosios mokyklos rektorius. **O. žadvydas**

— — —

Balio Augino str. dar patikslina ir Klaipėdos atvadavimo dalyvis **J. Grybauskas**:

"...Užimant prefektūrą ir įmetus granatas žuvo **Itn. Burokevičius** ir jaunas šaulys **aušrokas Jasaitis**, gi **kpt. Noreika** žuvo užimant Sendvarį."

— — —

Vladas **Ramojus**, KRITUSIEJI UŽ LAISVĘ, II tomas, viršelis ir iliustracijos dail. Pr. Lapės, išleido Į Laisvę Fondas Lietuviškai Kultūrai Ugdyti 1959 m. Spaudė Pranciškonų spaustuvė Brooklyne. 195 psl. Kaina nepažymėta.

Pradedama **L. L.** Armijos kūrimusi ir jos kūrėjų trumpom biografijom. Toliau knyga skirstoma į: Kalnų Sritis (Augštaitija), Jūros Sritis (Žemaitija) ir Nemuno Sritis (Dzūkija ir Suvalkija). Pabaigoje — knygoje minimų žuvusių partizanų pavardės ir žuvimo datos; sąrašas 174 vietovių, kur buvo pasireiškę partizanų veiksmai, su datomis ir autoriaus pastaba, kad žinios paimtos iš Maž. Lietuviškos Tarybinės Enciklopedijos I tomo; pasirodžius kitiem tomams, vietovių skaičius padidės. Knygos pabaigoje autoriaus žodis.

Knygoje vardinami žinių šaltiniai daugiausiai paimti iš okupantų: LT SR Mokslų Akademijos leidiniai "Faktai kaltina", Tarybinė periodika asmeniški prisiminimai. Baigiamajam žodyje autorius dėkoja talkininkams už asmeniškas informacijas.

Mums jau taip klostosi, kad mūsų istoriją rašė svetimieji, todėl ir šio rinkinio eilę duomenų, paeinančių iš svetimųjų, teks peržiūrėti.

"Kritusieji už Laisvę" knygos pavadinimas jau pasako jos turinį. Vl. Ramojaus kruopščiai surinkta paminklinėn lenton vardai Tautos Milžinų, užpildžiusių Lietuvos istorijos 1945-1952 metų tragiško laikotarpio puslapius. Su giliu įsijautimu ir realia vaizduote, įpinti okupantų liudijimai, kaip žiauriai naikino brolis brolį, kad pasitarnautų neteisybei. Jungdamas įvykius su vietovėmis ir vardais, liudija nesuprantamą nuožmumą brolių, gyvenančių Gintaro Kranto žemėje: "... įstojau į komjaunimą. Nors buvau gimnazistas, bet ... ištisas savaites tekdavo gyventi suirutės draskomam kaime, nežinant, iš kurios pusės į tave pykštels. Merkinės dangus beveik kas naktį švytėjo netolimų apylinkių gaisrų pašvaistėmis. Bėgiojom nuo banditų ir patys juos vejojom. Ne kartą mums pro ausis švilpė kulkos, ne vieną draugą palaidojom ..." Partizanams skaudžiausius nuostolius nešė ne tiesioginės kautynės su šimteriopu priešu, bet klastingi išdavimai, kurių netrūko ypač paskutiniais aktyviosios rezistencijos metais (142 psl.).

Vl. Ramojus, su "Kritusieji už Laisvę" rinkiniu, rikiuojasi Daumanto, Sūduvio eilėn, kad liudytų klaikumą.

— — —

SKAITYTOJAI PASISAKO DĖL J. G. STR. "NENORĖJAU BŪTI DIDVYRIU"

... Ką str. autorius norėjo pasakyti, taip man ir lieka neaišku.

Mes ten kovėmės su rusais ne dėl didvyriškumo... niekas iš mūsų ir nesijautė tada jokiu didvyriu. Mes tik norėjome atlikti iki paskutiniųjų savo pareigą. Norėjome ginti, **kiek galima** ir **kol galima** savo žemę ir laisvę. Kai mūsų jėgos išsibaigė ir kova tame fronte paliko beviltiška, mes pasitraukėme į **naujas pozicijas**. Į Vakarus, kad ir toliau kovoti mums čia laisvėje **prieinamomis** priemonėmis ir ginklais, iki Lietuva bus vėl laisva.

Kam čia reikėjo Jurgiui Gediminėnui tokio ilgo aiškinimosi, — juk niekas jo nekaltina. Didvyriams teisintis netenka, nesiteisina ir savo pareigą prie Sedos atlikę. Atrodo, lyg Jurgį G. sąžinė graužia, kad neviską ir ne taip atliko kaip kad privalėjo...

Juozas Butegeidietis,
Čikaga

...Žurnalui būtų daug naudingiau palikus tuos 5 psl. tuščius — nenukentėtų jo kilni paskirtis: skiepyti Tėvynės meilę ir ryžtą kovai už jos laisvę.

Prenumeratorius

AUKOJO KARIUI:

$13.00
Šadeika Č., Farmington, Mich.

$6.00
Rėklaitis A., Chicago, Illinois

Po $5.00
Kaklauskas J., Cleveland, Ohio
Pečenkis P., Elizabeth, N.J.
Taparauskas Br., Detroit, Mich.

$4.00
Maslauskas A., Hartford, Conn.

Po $3.00
Andriulis P., Philadelphia, Pa.
Abraitis J., Chicago, Illinois
Baltrukonis P., Hartford, Cinn.
Baniulis St., Cicero, Illinois
Daugelavičius A., Côte St. Luc, Can.
Gepneris J., Chicago, Illinois
Griežė-Jurgelevičius, St. Dorchester, [Mass.
Jaras P., Norwood, Mass.
Malinauskas St., Hamtramck, Mich.
Narukynas J., Chicago, Illinois
Norton W. E., Philadelphia, Pa.
Pragulbickas Jz., Elizabeth, N.J.
Rauba J., Grand Rapids, Mich.
Ruzgys A., Hamilton, Canada
Sadauskas K., Baltimore, Md.
Tallat-Kelpša St., Baltimore, Md.
Tamošiūnas V., Detroit, Mich.
Valaitis J., Chicago, Illinois

Po $2.00
Balaišis K., Cleveland, Ohio
Reikalas N., Chicago, Illinois
Vadišius K., Manchester, Conn.

Po $1.00
Garliauskas St., Detroit, Mich.
Janula Gediminas, Worchester, Mass.

"KARYS"
širdingai dėkoja aukotojams!

PRENUMERATORIŲ DĖMESIUI

Šiame KARIO nr. rasite prenumeratos lapelius, kuriuos siunčiame norėdami Jums padėti ir kartu palengvinti administracijos darbą. Mokėdami už 1970 m., malonėkite prijungti prenumeratos mokestį ir už 1969 metus, kas dar nėra jo sumokėję.

Kas norėtų gauti pakvitavimą už prenumeratą, prašome užpildyti du lapelius ir abu prisiųsti su mokesčiu "Kariui". Vienas iš jų (gauta) bus pakvituotas ir grąžintas.

Pavardes, vardus ir adresus prašome rašyti aiškiai, ir būtinai įrašyti "ZIP CODE #." Siunčiamųjų čekių, ar Money Order grafoje "Pay to the order of" prašome rašyti tik "KARYS" (ne Warrior, ar kitaip).

Prašome nedelskite ir atlikite savo pareigą — siųskite tuojau prenumeratos mokestį, kuris garantuoja žurnalo leidimą ir sutaupo paraginimų siuntinėjimo išlaidas.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams —$7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.